

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA GOZDARSTVO IN OBNOVLJIVE GOZDNE VIRE

Janko TAVČAR

**GOZDNOGOSPODARSKI VIDIKI IZKORIŠČANJA PROIZVODNIH
ZMOGLJIVOSTI ZASEBNIH GOZDOV**

MAGISTRSKO DELO

**FOREST MANAGEMENT ASPECTS OF THE UTILIZATION OF
PRODUCTION POTENTIALS IN PRIVATE FORESTS**

M. SC. THESIS

Ljubljana, 2005

Magistrsko delo je zaključek podiplomskega študija gozdarstva in je bilo opravljeno na Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Senat Biotehniške fakultete je dne 26.01.2004 za mentorja imenoval prof. dr. Iztoka Winklerja.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: izr. prof. dr.Boštjan Košir
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in
obnovljive gozdne vire

Član: prof. dr. Iztok Winkler
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in
obnovljive gozdne vire

Član: prof. dr. Vencl Vondra
Šumarski fakultet Zagreb

Datum zagovora: 18.03.2005

Naloga je rezultat lastnega raziskovalnega dela.

Janko Tavčar

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Md
DK	GDK 923:56(043.2)
KG	zasebni gozdovi/etati/izkoriščenost potencialov/vzroki za neaktivnost
AV	TAVČAR, Janko
SA	WINKLER, Iztok
KZ	SI-1000 Ljubljana, Večna pot 83
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire
LI	2005
IN	GOZDNOGOSPODARSKI VIDIKI IZKORIŠČANJA PROIZVODNIH ZMOGLJIVOSTI ZASEBNIH GOZDOV
TD	Magistrsko delo
OP	VIII, 84 str., 35 pregl., 2 pril., 34 vir.
IJ	sl
Jl	sl/en
AI	Naloga raziskuje količine, lastniške strukture in vzroke za nepopolno izrabo gozdnih lesnih potencialov na ravni države, območja in revirja. Medtem ko je v državnih gozdovih predpisani etat skoraj popolnoma realiziran, pa je v zasebnih gozdovih Slovenije izrabljenega le 60% načrtovanega poseka, trendi pa kažejo, da bi se v desetih letih v teh gozdovih izkoriščenost etatov spustila pod polovico. Med poglavitne posamične vzroke za nastale razmere uvrščamo nizke lastne potrebe po lesu, pasivno pojmovanje gozda kot rezerve, težave z izvedbo del, nizke odkupne cene lesa, oddaljenost in odprtost gozdov. Večina poglavitnih vzrokov izhaja iz današnje deagrarizacije podeželja in opustitve tradicionalnih metod in vrednot. Nastale težave je mogoče reševati s sodelovanjem z gozdarji iz javne gozdarske službe in medsebojnim povezovanjem lastnikov gozdov.

KEY WORDS DOKUMENTATION (KWI)

DN	Md
DC	FDC 923:56(043.2)
CX	private Forests/allowable Cut/utilization of Potential/reasons for inactivity
AU	TAVČAR, Janko
AA	WINKLER, Iztok (Supervisor)
PP	SI-1000 Ljubljana, Večna pot 83
PB	University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Forest and Renewable Forest Resources
PY	2005
TI	FOREST MANAGEMENT ASPECTS OF THE UTILIZATION OF PRODUCTION POTENTIALS IN PRIVATE FORESTS
DT	M. Sc. Thesis
NO	VIII, 84 p., 35 tab., 2 ann., 34 ref.
LA	sl
AL	sl/en
AB	This research project studies the quantity, ownership structure and reasons for the incomplete utilization of forest wood potentials at the state, forest region and forest district level. While in state forests the prescribed allowable cut is almost fully achieved, only about 60% of the allowable cut in private forests is exploited and is expected to fall under 50% in the next decade. The main reasons for this situation are the owners decreased needs for wood, their passive comprehension of forests as a reserve, their inability for forest work, low wood prices, long transport distances and bad accessibility. The main causes derive from the changing of the rural community and traditional values and methods. Many problems can be overcome with the co-operation of state district foresters and the organizing of private forest owners .

KAZALO VSEBINE

Ključna dokumentacijska informacija	III
Key words dokumentation	IV
Kazalo vsebine	V
Kazalo preglednic	VII
Kazalo prilog	VIII
1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	1
1.1 GOZD KOT LASTNINA	1
1.2 DAVKI IN SUBVENCIJE V ZASEBNEM GOZDU	4
2 DOSEDANJE RAZISKAVE	5
3 RAZISKOVALNE HIPOTEZE	7
4 OBJEKT IN METODE RAZISKOVANJA	8
4.1 DRUŽBENO GOSPODARSKE RAZMERE V OBMOČJU NOVO MESTO	12
4.2 KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO V OBMOČJU NOVO MESTO	12
5 REZULTATI RAZISKOVANJA	14
5.1 IZKORIŠČENOST NAJVIŠJEGA MOŽNEGA POSEKA V SLOVENIJI IN PRIMERJAVA MED ZASEBNIM IN DRŽAVNIM GOZDOM	16
5.2 IZKORIŠČENOST MOŽNEGA POSEKA V GOZDNOGOSPODARSKEM OBMOČJU NOVO MESTO	20
5.3 RAZMERE NA TRGU LESA IN DELA	25
5.3.1 Reakcije trga na potencialno dodatno ponudbo lesa	25
5.3.2 Organiziranost lastnikov	25
5.3.3 Vstop na trg EU	26
5.4 VPLIV ODPRTOSTI GOZDNEGA PROSTORA NA IZRABO ETATA V ZASEBNEM GOZDU	27
5.4.1 Odprtost gozdov v GGO Novo mesto in primerjava med lastništvu	27
5.4.2 Študij vpliva izgradnje cest	29
5.4.2.1 Študij primerov	30
5.4.2.2 Povzetek študij vpliva odprtosti na izrabo etata	38
5.5 PREGLED IN ŠTUDIJA VZROKOV ZA NEAKTIVNOST LASTNIKOV	39
5.5.1 Nizke lastne potrebe po lesu	46

5.5.2 Gozd kot rezerva	47
5.5.3 Draga sečnja in spravilo	48
5.5.4 Nizke cene lesa	50
5.5.5 Zavest lastnika o potrebnosti sečnje	50
5.5.6 Ekonomska odvisnost lastnikov od dohodka iz gozda	50
5.5.7 Sposobnost za delo, usposobljenost in opremljenost	51
5.5.8 Velikost posesti	57
5.5.9 Premajhna aktivnost javne gozdarske službe	59
5.5.10 Dostopnost gozda	60
5.5.11 Poznavanje lokacije in mej	60
5.5.12 Strah pred klopi in zvermi	60
5.6 SOLASTNIŠTVO	61
5.7 VPLIV ODDALJENOSTI LASTNIKA OD GOZDA NA IZKORIŠČENOST ETATA	63
5.8 POVEZAVE MED VZROKI	65
7 VPLIV JAVNE GOZDARSKE SLUŽBE	67
7 1 UČINEK NAŠEGA STIKA Z LASTNIKI	68
8 SKLEPNE UGOTOVITVE	70
9 POVZETEK (SUMMARY)	73
9.1 POVZETEK	73
9.2 SUMMARY	75
10 VIRI	77
10.1 CITIRANI VIRI	77
10.2 DRUGI VIRI	78
ZAHVALA	80

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Posek po letih za gospodarske enote z manj kot 20 % zasebnih gozdov	14
Preglednica 2: Posek po letih za gospodarske enote z več kot 80 % zasebnih gozdov	15
Preglednica 3: Posek po letih za vse gospodarske enote	18
Preglednica 4: Površina gozdov GGO po oblikah lastništva	20
Preglednica 5: Posestna sestava zas. gozdov v GGO Novo mesto po gozdni površini	21
Preglednica 6: Pregled gospodarskih enot v GGO Novo mesto	23
Preglednica 7: Odprtost gozdov GGO s cestami	27
Preglednica 8: Odprtost gozdov GGO s cestami po oblikah lastništva	28
Preglednica 9: Presoja gospodarnosti pri gradnji ceste	29
Preglednica 10: Posek po letih na cesti Preloge-Kulova sela	32
Preglednica 11: Etat in dinamika realizacije v oddelkih ob cesti Preloge-Kulova sela	32
Preglednica 12: Posek po letih na cesti Vavpča vas-Suhi dol	33
Preglednica 13: Posek po letih na cesti Zagorica Veliki gaber-Hribi	34
Preglednica 14: Posek po letih na cesti Sinji vrh-Sebetih	36
Preglednica 15: Pregled gospodarskih enot v GGO Novo mesto in njihovi najpomembnejši kazalci	42
Preglednica 16: Odgovori neaktivnih lastnikov glede pomembnosti vzroka (1-5)	43
Preglednica 17: Vrstni red vzrokov za neaktivnost po pomembnosti po mnenju samih lastnikov	44
Preglednica 18: Odgovori anketiranih podjetij glede pomembnosti vzroka za neaktivnost (1-5)	45
Preglednica 19: Vrstni red vzrokov za neaktivnost po pomembnosti po mnenju podjetnikov	46
Preglednica 20: Ogrevalni vir neaktivnih lastnikov	47
Preglednica 21: Starost neaktivnih lastnikov	51
Preglednica 22: Izkušnje z deli v gozdu	52
Preglednica 23: Opremljenost z motorno žago	53
Preglednica 24: Starost motornih žag	53
Preglednica 25: Sredstva za prevoz ali spravilo lesa	54
Preglednica 26: Starost sredstva za prevoz ali spravilo lesa	54
Preglednica 27: Nastanek solastniškega deleža	60

Preglednica 28: Bivanje solastnikov v skupnem gospodinjstvu	60
Preglednica 29: Socioekonomski kmetijski status solastnikov	61
Preglednica 30: Način dela solastnikov	61
Preglednica 31: Odnos solastnikov do solastništva	61
Preglednica 32: Možni načini odprave solastnine	62
Preglednica 33: Oddaljenost neaktivnih in naključno izbranih aktivnih lastnikov	64
Preglednica 34: Primerjava oddaljenost neaktivnih in naključno izbranih aktivnih lastnikov	64
Preglednica 35: Dosežena odkazila v posesti, ki je last neaktivnih anketirancev	68

KAZALO SLIK

Slika 1: Gozdnogospodarsko območje Novo mesto	8
Slika 2: Gospodarske enote v območju Novo mesto	10
Slika 3: Gibanje izkoriščenosti etata po lastništvih in letih 1994-2002 za Slovenijo	20
Slika 4: Delež površine gozdov GGO po oblikah lastništva	22
Slika 5: Posestna sestava zasebnih gozdov v območju	22
Slika 6: Gibanje izkor. etata po lastništvih in letih 1994-2002 za območje Novo mesto	24
Slika 7: Model zasebne gozdne posesti	40
Slika 8: Primerjava starostnih razredov neaktivnih lastnikov	51
Slika 9: Izkušnje po vrstah del	52
Slika 10: Primerjava odd. neaktivnih in naklj. izbranih aktivnih lastnikov od gozda	64

KAZALO PRILOG

Priloga A: Vprašalnik za neaktivne lastnike	81
Priloga B: Vprašalnik za izvajalce del in trgovce	84

1 OPREDELITEV RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

Količina posekanega drevja v Sloveniji znatno zaostaja za možnostmi. Zato ostajajo naravne možnosti neizkoriščene, pri poseku pa prihaja do strukturnih premikov, med drugim tudi zaradi opuščanja sečnje tanjšega drevja, pri katerem je razmerje med stroški in prihodki neugodno. Neaktivnost lastnikov vpliva na slabšanje negovanosti in kvalitete gozdov. Les, ki v nasprotju z načrti ostaja v gozdu, predstavlja neizkoriščen donos in omejuje oskrbo z lesom v predelovalne in energetske namene.

Na nastale razmere vplivajo različni naravni in še zlasti družbeni dejavniki, ki jih je treba identificirati in analizirati ter predlagati rešitve.

1.1 GOZD KOT LASTNINA

Vprašanje o neizkoriščenosti možnega poseka je tudi vprašanje o gozdu kot lastnini in odnosu do nje. Splošni pogoj za nastanek in obstoj neke lastninske oblike upravljanja z dobrinami navaja precej avtorjev redkost ali nezadostno razpoložljivost dobrin. Lastnina do zemljišča ima od nekdanj gospodarski in politični pomen, v zadnjem obdobju družbenega razvoja pa je zemljišče dobilo tudi socialni in ekološki pomen. Posebnost lastnine gozdov izhaja predvsem iz potencialnega nasprotja med ekonomsko, socialno in ekološko vlogo gozda.

Vse vloge gozda s časom pridobivajo na pomenu. Vsi produkti gozda so omejena dobrina in imajo zaradi tega svojo naraščajočo vrednost. Omejitve, ki jih je družba pripisala gospodarjenju z gozdovi, izhajajo iz njihove socialne in ekološke vloge. Ta vloga je nemerljiva, njena verifikacija pa je kulturno in tradicionalno pogojena. Gozd torej opravlja številne vloge. Njihova potencialna nasprotja izhajajo iz predpostavke, da bi bil gozd obremenjen s čezmernim posegom. Ta bojazen pri neaktivnih lastnikih v veliki meri odpade, razen v primeru, da lastnik preveč dobesedno jemlje gozd kot banko in naenkrat dvigne obresti z glavnico vred. Bolj se je potrebno vprašati, ali so funkcije gozdov lahko zagotovljene, kadar lastniki dalj časa ne posegajo v gozd. Na to vprašanje ni mogoče odgovoriti z da ali ne. Gozd je naraven ekosistem in je sposoben funkcionirati brez prisotnosti

človeka. Vendar tako ni sposoben opravljati vseh svojih funkcij do človeka. Z neaktivnostjo lastnikov gozdov najbolj trpi gospodarska vloga gozda, saj razvoj gozda usmerjamo s sečnjami, ki so v različnih obdobjih različno usmerjene in intenzivne. V ustavi Republike Slovenije z ustavnim zakonom za izvedbo ustave (1991) je zapisano, da država skrbi za temeljne človekove pravice in svoboščine. Skrbi za ohranjanje naravnega bogastva ter ustvarja možnosti za skladen civilizacijski in kulturni razvoj Slovenije (5. člen). Zakon določa način pridobivanja in uživanja lastnine tako, da je zagotovljena njena gospodarska, socialna in ekološka funkcija (67. člen). Lastninska pravica na nepremičnini se lahko v javno korist odvzame ali omeji proti nadomestilu v naravi ali proti odškodnini pod pogoji, ki jih določa zakon (69. člen). In kaj pravi o rabi gozda in gozdu kot lastnini Zakon o gozdovih (1993)? V 1. členu ureja varstvo, gojenje, izkoriščanje in rabo gozdov ter razpolaganje z gozdovi kot naravnim bogastvom s ciljem, da se zagotovijo sonaravno ter večnamensko gospodarjenje v skladu z načeli varstva okolja in naravnih vrednot, trajno in optimalno delovanje gozdov kot ekosistema ter uresničevanje njihovih funkcij. Za zagotavljanje trajnosti gozdov in načrtovanje, usmerjanje in spremljanje razvoja gozdov in gozdnega prostora služijo gozdnogospodarska območja ne glede na lastništvo (3. člen). Raba gozdov je skupni izraz za izkoriščanje funkcij gozdov, ki je po tem zakonu dovoljeno tudi nelastnikom gozdov (nabiranje gob, plodov gozdnega drevja in drugih rastlin, ki rastejo v gozdovih, nabiranje zelnatih rastlin in njihovih delov, čebelarjenje, gibanje po gozdovih, rekreacija v gozdu ipd.)- (5. člen). Lastninska pravica na gozdovih se izvršuje tako, da je zagotovljena njihova ekološka, socialna in proizvodna funkcija. Lastniki gozdov imajo pravico sodelovati v postopku sprejemanja gozdnogospodarskih in lovskogojitvenih načrtov in pri pripravi gozdnogojitvenih načrtov. Njihove potrebe, predlogi in zahteve se v največji možni meri upoštevajo skladno z ekosistemskimi in zakonskimi omejitvami (6. člen).

Večina gozdov v Sloveniji je zasebnih, približno tri četrtine. Po oceni je trenutno v Sloveniji nad 300.000 zasebnih lastnikov z okoli 3 ha veliko posestjo. Večje gozdne posesti so v hribovitih predelih Koroške, Zgornje Savinjske in Pohorja. V teh predelih je gozd gospodarsko pomemben vir dohodkov za kmetije.

Javni interes za dobrine gozda in gozdnate krajine nenehno narašča in narekuje takšno gospodarjenje z gozdovi, ki omogoča ohranitev in povečanje stabilnosti in kakovosti gozdov ter vseh njihovih funkcij ne glede na lastništvo (Program razvoja gozdov, 1995). Zaradi

zagotavljanja ekoloških in socialnih vlog imajo tudi zasebni gozdovi javni pomen, država pa je zainteresirana za povečanje deleža javnih gozdov predvsem tam, kjer so ekološke in socialne funkcije posebej poudarjene. Omejenost lastnine gozdov izhaja iz narave gozda, zato lastniki dobijo nadomestila v obliki odškodnin, subvencij, brezplačnega svetovanja ali odkupa gozda. Državna intervencija se spreminja v času in prostoru. Možen je tudi odvzem gozda proti odškodnini (69. člen Ustave), vendar se razlastitev zaradi slabih zgodovinskih izkušenj uporablja le v izjemnih primerih (Krajčič, 2001).

Lastninska pravica daje upravičencu pravico rabiti stvar in z njo razpolagati v meri, ki jo dovoljuje pravni red, pri tem pa drugega od tega izključi (Winkler, 1996). Na gozdovih se uresničuje tako, da so zagotavljeni vsi trije funkcijski sklopi. Lastnik gozda mora zato:

- gospodariti v gozdu v skladu s predpisi, načrti in upravnimi akti
- dovoliti v svojem gozdu prost dostop in gibanje drugim osebam
- dovoliti v svojem gozdu čebelarjenje ter lov in rekreativno nabiranje plodov, zelnatih rastlin, gob in prosto živečih živali v skladu s predpisi (Zakon o gozdovih, 1993, 5. člen)

Zakon o varstvu okolja (1993) določa, da so podatki o stanju in spremembah v okolju javni. Lastnina torej ni absolutna ampak daje gospodarjenje na vpogled celotni družbi. Pri posegih v prostor je potrebno zagotavljati pravice drugih do zdravega in čistega življenjskega okolja. Javno dobro (infrastruktura, voda ...) je lastnina države ali lokalne skupnosti. Prosto živeče živali so last države ne glede na lastništvo zemljišča.

Z gozdovi upravljajo lastniki gozdov na podlagi gozdno gojitvenih in gozdno gospodarskih načrtov, pri katerih lahko po Zakonu o gozdovih sodelujejo v procesu sprejemanja. Žal se lastniki le redko vključujejo v proces nastajanja načrtov. Lastniki so omejeni z zagotavljanjem javnih dobrin, samostojno pa lahko odločajo o ciljnih gospodarjenja, načinu uresničevanja ciljev in porabi ustvarjenega dobička. Tudi zasebni gozdovi imajo javen pomen. Za zagotavljanje ekoloških in socialnih funkcij nalaga država lastnikom konkretne omejitve in odgovornosti, zato lastništvo gozda ne prinaša le pravice, ampak tudi dolžnosti, katerih neizvajanje je lahko tudi kaznivo. Namesto klasičnega pridobitnega interesa je v ospredju zagotavljanje mnogonamenske rabe, dostopne vsem državljanom (Winkler, 1996).

1.2 DAVKI IN SUBVENCIIJE V ZASEBNEM GOZDU

Država lahko vodi svojo gozdarsko politiko preko dveh poglavitnih vzvodov; davkov in subvencij.

Gozdni posestniki plačujejo davek od katastrskega dohodka ne glede na to, ali v gozdovih gospodarijo ali ne. Izkupiček od prodaje lesa ni posebej obdavčen. Davek na dodano vrednost (DDV) pri prometu z lesom odvajajo kupec lesnih sortimentov, v cenikih se pojavljajo neto cene. Pavšalni zavezanci za obračun DDV dobijo pri prodaji lesa 4 % dodatka na neto cenik. Država lahko z zvišanjem davka na katastrski dohodek vpliva na povečanje izrabe etatov, verjetno bi se povečal tudi promet z gozdovi in posledično povečale povprečne posesti, saj bi prodajali tisti, ki imajo manj in kupovali tisti, ki imajo več. Vsekakor pa povečanje davkov ni niti najmanj popularen ukrep in tega se zaveda vsakokratna vladajoča struktura. Povečanje davkov pomeni tudi dodatno socialno stisko revnejših slojev prebivalstva, med katerimi so tudi majhni kmetje. Ukrep bi bilo možno izvesti le na ta način, da bi bili tega plačila oproščeni tisti, ki gospodarno ravnaajo z gozdom.

Država s subvencijami pospešuje gojitvena in varstvena dela. Sistem je zapleten in dolgotrajen, posebej če se zavedamo majhne in razdrobljene povprečne posesti in posledično nizkih povprečnih izplačil. Postopek je potrebno skrajšati in poenostaviti ter vsa ali vsaj manjša izplačila zaupati Zavodu za gozdove, s čimer bi izboljšali odziv lastnikov ali za delo izurjenih skupin.

2 DOSEDANJE RAZISKAVE

Pri nas je gospodarjenje z zasebnimi gozdovi kar nekaj desetletij najbolj celovito proučeval Winkler in o tem napisal učbenike za potrebe gozdarske fakultete (2003, 2001, 1999, 1996, 1994, 1993, 1988). Med drugim je preučeval ekonomski položaj zasebnih gozdnih posestnikov (Winkler, 1969), nastanek in razvoj kmečke posesti (1990), obdavčevanje lastnikov (Winkler, 1993), združništvo (Winkler, 1992), solastništvo kot posebno lastninsko kategorijo, ki negativno vpliva na aktivnost gozdnih posestnikov (Winkler, 2000) in drugo.

Vključevanje lastnikov gozdov v gozdno proizvodnjo in poškodbe pri delu imajo pomembno vlogo pri izkoriščanju etatov (Medved, 1991). Izobraževanje lastnikov gozdov pripomore k intenzivnejšemu delu v gozdu (Kotnik, 2003).

Glede posestne sestave in socialnih kategorij je bilo ugotovljeno, da velikost zelo pomembno vpliva na večino del v slovenskih zasebnih gozdovih (Medved 2000).

Gospodarjenje z gozdovi je bolj racionalno na velikih. Naravni potencial je v javnih gozdovih za 16 % nižji, hektarska lesna zaloga pa za 22 % višja kot v zasebnih gozdovih. To je posledica dolgoletnega načrtnega dela v javnih gozdovih.

Mnogonamensko gospodarjenje z gozdovi je možno le ob ustrezni odprtosti gozdov, za racionalno izrabo gozdno lesnih potencialov pa je odprtost nujni pogoj (Košir, 1997).

V zvezi z vplivom revirnega gozdarja na izkoriščenost etata v zasebnem sektorju je v raziskavi, ki je bila izvedena še v času takratnih celovitih GG-jev, 54 % lastnikov na področju GG Maribor v anketi (Foltin, 1994) odgovorilo, da imajo o delu GG-ja zelo slabo, slabo ali ne najboljše mnenje. Na srečo so takrat nastajajočo javno službo sprejemali z visokimi pričakovanji.

Sorodna je bila raziskava (Medved, 1991) o delovanju TOK-ov. Med naštetimi aktivnostmi je med neustreznimi na prvem mestu odkup in na drugem izobraževanje. Lastniki so najboljše ocenili stike z gozdarji, sledi odkazilo, kjer tri četrtine vprašanih pohvali ustreznost opravljenega dela, na tretjem mestu so prevozi itd. Ne glede na spremenjeno obliko

gozdarstva je jasno razvidno, na katerih področjih lastniki gozdov potrebujejo pomoč gozdarja.

Na Finskem je količnik med dejanskim in možnim posekom precej visok, pa tudi precej varira, saj tretjina lastnikov presega dovoljeno sečnjo, petina jo dosega, polovica pa je ne dosega. Na splošno pa naraščajo dejanske in dovoljene sečnje. Narašča tudi finska poraba energije (Malinen in sod., 2001), zato je vlada leta 1995 sklenila promovirati biomaso kot vir energije in si za cilj zadala do leta 2005 dvigniti njeno porabo za 25 %. Največji delež na novo pridobljene biomase je predviden iz prvih redčenj in sečnih ostankov. Na južnem Finskem pa so pri preučevanju zasebne posesti ugotovili, da kmetje (teh je 44 %) prodajajo les bolj redno a v manjših količinah kot nekmetje.

Glede količine poseka in posledic je ugotovljeno (Manning, 1994), da so neindustrijski, zasebni kanadski gozdovi, pomemben vir lesa za lesno gozdarski sektor v prihodnje. Če ne bodo lastniki izkoristili lesnih potencialov, bo to vplivalo na demografske karakteristike in gospodarstvo.

Nemci ugotavljajo, da je model t.i. dobnih razredov tradicionalno ukoreninjen pri določanju največjih možnih posekov. Tudi zato prihaja do razlik med dovoljenim in dejanskim posekom po količini, strukturi in vrednosti. (Jobstl in Karisch, 2001). V JZ Nemčiji kontinuirani program spremlja 176 malih gozdnih posesti velikosti 5-200 ha in iz podatkov je razvidno, da je letna finančna korist narasla za 19 % na 570 EUR na hektar, kar gre predvsem na račun povečane sečnje s 6.9 na 8.4 m³/ha (Brandl in sod., 1996).

Evropa in Azija sta neto uvoznici, medtem ko Afrika, vse Amerike, Oceanija in bivše sovjetske republike neto izvažajo.

Japonska pokriva 80 % potreb po lesu iz uvoza, ki se še povečuje. V zadnjih 30 letih je letni posek v tej deželi padel s 70 na 22 mio m³ lesa, možni posek pa je 50 mio m³ (Nilsagard, 1999).

3 RAZISKOVALNE HIPOTEZE

Na osnovi dosedanjih raziskav in izkušenj smo izoblikovali hipoteze, ki nas bodo vodile pri raziskovanju:

1. Izkoriščenost naravnih potencialov je v državnih in zasebnih gozdovih, kljub deklariranemu enotnemu usmerjanju gospodarjenja, neenaka. Medtem ko je v državnih gozdovih predpisani etat skoraj popolnoma realiziran, pa ostaja v zasebnih gozdovih del načrtovanega poseka neizrabljen.
2. Na izrabo naravnega potenciala zasebnih gozdov vplivajo zlasti:
  - razdrobljenost in majhnost zasebne gozdne posesti, ki otežuje smotrno rabo
  - solastništvo gozdov (več solastnikov lahko pomeni oviro pri odločanju)
  - družbenoekonomski položaj zasebnih lastnikov gozdov oz. ekonomska navezanost na donose iz gozda
  - odprtost gozdov (onemogočen ali dražji dostop) in oddaljenost od gozda (pomanjkanje interesa, težavno upravljanje)
  - razmere na gozdno-lesnem trgu (ponudba in povpraševanje, cene doma in v tujini)
3. Gozdar javne službe lahko s svojim svetovanjem odločilno vpliva na obseg in kakovost del v gozdu. Zakon razen pri sanitarnih sečnjah ne predvideva obveznega poseka. Lahko pa gozdar z lociranjem gozda, v katerem se v nasprotju z načrtom ne gospodari, navezavo stikov z lastnikom in svetovanjem pri odkazilu in možnostih za izvedbo del vpliva na neaktivne lastnike. Če pa ga lastnik že pozove k izbiri dreves za posek, ima možnost vpliva na količino in strukturo poseka.

4 OBJEKT IN METODE RAZISKOVANJA

Naloga obsega tri medsebojno povezane ravni raziskovanj:

Najvišja je nacionalna, torej raven vseh slovenskih gozdov. Slovenija spada med najbolj gozdnate države v Evropi. Gozdovi pokrivajo šest desetih celotnega slovenskega državnega ozemlja. Večina gozdov v Sloveniji je v zasebni lasti, velikost povprečne gozdne posesti je manj kot 3 ha.

Vmesna, regionalna raven, raziskuje Gozdnogospodarsko območje (GGO) Novo mesto, gozdnatost katerega je tudi nad šestdeset odstotna. Značilno je intenzivno gospodarjenje v državnem in nekoliko manj v zasebnem gozdu, ki po površini zavzema tri četrtine gozdne površine. Povprečna površina zasebne gozdne posesti je le nekoliko višja od slovenskega povprečja.

Slika št. 1: Gozdnogospodarsko območje Novo mesto

Najnižja, lokalna raven, obravnava posamezne lastnike v revirju Jurka vas v gospodarski enoti Straža-Toplice iz območja Novo mesto. Ta revir je eden najbolj intenzivno gospodarjenih slovenskih zasebnih revirjev, saj so bili že v preteklosti vzpostavljeni vsi nujni pogoji za gospodarjenje po načelih trajnosti. Gre tudi za izjemna rastišča, med katerimi izstopajo

nižinski jelovi gozdovi na rečnih nanosih. Povprečna posest je nekaj večja od povprečne slovenske.

Na ravni države bomo preverjali izkoriščenost najvišjega možnega poseka in jo primerjali med zasebnim in državnim gozdom. Uporabili bomo podatke Zavoda za gozdove za vsa območja v Sloveniji. Baze podatkov, ki so na voljo, to pa je za leta 1994-2002, bomo dopolnili z nekaterimi manjkajočimi izračuni koeficientov izkoriščenosti etata. Med seboj bomo primerjali količnike izkoriščenosti etatov za gozdno gospodarske enote z do 20 % zasebnih gozdov in enote z nad 80 % zasebnih gozdov. Ugotavljali bomo tudi trende poseka po obeh lastništvi.

Izkoriščenost najvišjega možnega poseka in primerjave med zasebnim in državnim gozdom bomo na osnovi iste baze podatkov opravili tudi za območje Novo mesto. Območje bomo po najbolj izrazitih kazalcih poskusili umestiti v celotno slovensko gozdarstvo. S pomočjo območnega načrta bomo opisali tudi družbeno gospodarske razmere in prevladujoče oblike gospodarjenja z gozdom.

Na ravni območja bomo s študijo primerov ugotavljali vpliv odpiranja gozdnega prostora na izrabo etata v zasebnem gozdu. Izbrali bomo nekaj novih prometnic v različnih okoljih GGO Novo mesto. Iz evidence sečenj gozdnih posestnikov bomo izračunali posek po lastnikih in novo odprtih oddelkih za obdobje pred izgradnjo in po njej in kritično presodili spremembe v količini posekanega lesa. Primerjali bomo tudi razlike v odprtosti s cestami med zasebnim in državnim gozdom.

S posebno anketo med odkupovalci in posredniki v območju želimo ugotoviti razmere na gozdno lesnem trgu glede ponudbe in povpraševanja, trendov in pričakovanj ob vstopu na trg EU. Obravnavali bomo nekaj največjih lesno predelovalnih obratov in gozdarskih podjetij, uporabili bomo tudi podatke iz načrta Gozdnogospodarskega območja Novo mesto. Želimo izvedeti predvsem, kako deluje dolenjski trg z lesom in kako ta trg vidi vzroke za neizkoriščenost etatov ter kako bi reagiral na dodatno ponudbo lesa. Anketa je zajela 9 večjih odkupovalcev. Nekatera med podjetji so posredniki v trgovini z lesom, nekatera izvajalci del v gozdni proizvodnji, nekatera kupci za neposredno predelavo. Anketirani udeleženci na trgu skupaj opravijo 95.000 m³ prometa z lesom iz zasebnih gozdov in 195.000 m³ prometa z

lesom iz državnih gozdov. Skupni promet je torej kar 290.000 m³, od tega je okrog 100.000 m³ primarne lesne predelave.

Na lokalni ravni, v gozdnem revirju Jurka vas, bomo opravili najboljše raziskave vzrokov slabe izkoriščenosti etatov v slovenskem zasebnem gozdu. Enoto Straža-Toplice, v kateri leži proučevani revir Jurka vas in njemu podobni revir Podturn, bomo primerjali z ostalimi enotami v območju. V ta namen bomo primerjali površine, možne skupne poseke in poseke na površino teh enot ter trenutne količnike pri realizacijah načrtov. V revirju Jurka vas bomo poiskali lastnike, ki imajo vsaj pol hektarja veliko posest in niso v zadnjih petnajstih letih posekali niti 10 m³ na hektar površine.

Slika št. 2: Gospodarske enote v območju Novo mesto

Zaradi narave problema in relativno redkih podatkov v obstoječi literaturi bomo z metodo anketiranja ugotavljali, kako na izrabo naravnega potenciala zasebnih gozdov vplivajo:

- razdrobljenost in majhnost zasebne gozdne posesti

- solastništvo
- družbenoekonomski položaj zasebnih lastnikov gozdov oz. ekonomska navezanost na donose iz gozda
- lastne potrebe po lesu
- opremljenost in znanja
- poznavanje lokacije in posestnih mej
- starost
- strah pred klopi in zvermi

Kombinirali bomo torej metodo analize (evidence sečenj) in metodo anketiranja. Odgovore lastnikov bomo rangirali in s tem pokazali, kateri so po njihovim mnenju najpomembnejši razlogi za mirovanje njihove posesti. Podobne vzroke bomo medsebojno povezali in tudi te skupine medsebojno primerjali. Kompleksnost vplivov na odločitev o obliki in intenzivnosti gospodarjenja z gozdom bomo skušali ponazoriti z modelom in shematsko prikazati glavne dejavnike, ki lahko vplivajo na odločitev o izrabi gozdnih potencialov. Iz anket bomo pridobili tudi podatke o starosti lastnikov, katera dela so v gozdu že kdaj opravljali, kako ogrevajo svoja bivališča, kakšno gozdarsko opremo uporabljajo. Te podatke bomo primerjali tudi z drugimi dosegljivimi. Iz posebnega dela ankete bomo izvedeli, kako je prišlo do solastništva, kako solastniki gledajo na svoj položaj v tej obliki lastništva in če sploh, na kakšen način bi ga odpravili.

Vpliv oddaljenosti stalnega bivališča od gozda bomo preverili s primerjavo med vsemi neaktivnimi lastniki na eni strani in naključno izbranimi aktivnimi lastniki na drugi strani.

Kako lahko gozdar javne službe s svetovanjem vpliva na aktivnost lastnika gozda bomo ugotavljali na dva načina. Najprej bomo z anketnim vprašanjem neaktivnim lastnikom preverili, kolikšna je po njihovem mnenju krivda revirnega gozdarja pri tem, da ne izkoristijo možnega poseka. Na enako vprašanje bodo odgovarjali tudi podjetniki iz gozdarstva in primarne lesne predelave. V letu in pol po anketiranju bomo beležili, ali je kontakt z lastniki, ki so neaktivni že daljše obdobje, vplival na odločitev za odkazilo.

4.1 DRUŽBENO GOSPODARSKE RAZMERE V OBMOČJU NOVO MESTO

Dolenjska in Bela krajina sta na zemljevidu Slovenije južni pokrajini, kar se kaže tudi na marsikaterem, za gospodarstvo sicer pomembnem področju. Tako glede infrastrukture sodita med najslabše opremljene dele države. Imamo pa v območju nekaj slovenskih gospodarskih adutov, med katere zanesljivo sodita Krka na področju farmacije in Revoz kot proizvajalec avtomobilov, med najboljše pa zagotovo sodijo še Danfoss Črnomelj, Trimo Trebnje, Adria, ter še vrsta manjših.

4.2 KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO V OBMOČJU NOVO MESTO

Kmetijska posest je močno razdrobljena, čistih kmetij je zelo malo. Večjih premikov v smeri večanja kmetij in zaokroževanja posesti ni zaznati. Še vedno je prisotno opuščanje kmetovanja in intenzivno zaraščanje kmetijskih zemljišč. Odvisnost lastnikov gozdov od dohodkov iz gozda je v splošnem majhna, saj pomenijo dohodki iz gozda le postranski in praviloma manjši vir zaslužka. V območju so zelo redki lastniki, ki bi jim dohodki iz lastnega gozda pomenili glavni vir dohodkov. To velja tako za les kot tudi za druge gozdne proizvode.

Največje gozdarsko podjetje v območju je Gozdno gospodarstvo Novo mesto d.d., ki z 230 zaposlenimi in nekaj kooperanti opravi vsa dela v državnih gozdovih, kot največji odkupovalec v območju (okrog 60.000 m³) pa pomembno vpliva tudi na trg z lesom iz zasebnih gozdov. Svoje delo v gozdu dopolnjuje še s predelavo lesa na žagi (9.000 m³) in obtesovalnici (3.000 m³), ukvarjajo pa se tudi z vrtnarsko proizvodnjo in trgovino ter z gozdnimi gradnjami. Gozdno gospodarstvo Novo mesto d.d. je koncesijski upravljavec državnih gozdov v območju. V izkoriščanju imajo lastni peskokop v Soteski. V zadnjem desetletju se je v območju pojavilo veliko zasebnikov in manjših podjetij, ki svoj dohodek iščejo z delom v gozdu in z lesom. Tako več kot 50 podjetnikov poseka in spravi iz gozda okrog 105.000 m³ lesa, 17 jih les odkupuje (35.000 m³), 30 je takih, ki se ukvarjajo s prevozom in prepeljejo letno 160.000 m³ hlodovine, 80 manjših žagarskih obratov pa letno razžaga okrog 150.000 m³ lesa.

Največji predelovalec lesa v območju je lesna industrija Novoles v Straži, največji posamični kupec izven območja pa Vipap Krško, tovarna celuloze.

5 REZULTATI RAZISKOVANJA

5.1 IZKORIŠČENOST NAJVIŠJEGA MOŽNEGA POSEKA V SLOVENIJI IN PRIMERJAVA MED ZASEBNIM IN DRŽAVNIM GOZDOM

Podatek, ki smo ga želeli pridobiti in analizirati, je stopnja izkoriščenosti možnega poseka. Izražamo jo s količnikom med dejanskim posekom in najvišjim možnim etatom.

$$K = \text{realizirani posek} / \text{najvišji možni posek}$$

Osnovne podatke smo pridobili iz poročil ZGS v letih 1994-2002. Za območja in gospodarske enote nas je zanimal skupni posek iglavcev in listavcev po letih. Količniki za nekatera leta so bili že izračunani v poročilih ZGS. Medtem ko so bili izračunani za skupno lastništvo popolni za vsa leta, so bili po ločenih lastništvih pomanjkljivi. Manjkajoče po lastništvih za območja smo lahko dopolnili s seštevanjem podatkov po gospodarskih enotah. Za državno lastništvo smo upoštevali gozdnogospodarske enote z do 20 % zasebnih gozdov in za zasebno lastništvo enote z nad 80 % zasebnih gozdov. Zanimajo nas povprečni količniki med realiziranimi in dopustnimi količinami sečenj po območjih za čas obdobja veljavnosti posameznih načrtov, ki jih označujemo s črko K. Količnike smo medsebojno primerjali in analizirali trende.

Preglednica 1: Posek po letih v gospodarskih enotah z manj kot 20 % zasebnih gozdov s povprečnimi količniki med realiziranimi in dopustnimi količinami po območjih za čas obdobja veljavnosti posameznih načrtov (Poročila ZGS 1994-2002)

	1994	K	1995	K	1996	K	1997	K	1998
	(m ³)		(m ³)		(m ³)		(m ³)		(m ³)
TOLMIN	54.344	0,95	71.632	0,97	62.205	1,02	63.166	1,02	58.948
BLED	61.817	1,02	59.015	0,96	60.720	0,97	59.187	0,97	58.523
KRANJ	38.593	0,92	30.343	0,89	35.739	0,85	38.965	0,89	40.623
LJUBLJANA	11.842	0,97	38.400	0,96	39.797	0,92	37.141	0,94	43.293
POSTOJNA	71.810	1,03	97.179	1,13	94.511	1,03	117.361	1,05	109.171
KOČEVJE	170.034	0,99	192.809	1,00	184.117	0,99	229.487	1,04	212.269
NOVO MESTO	131.994	0,90	111.916	1,00	119.399	0,97	120.370	0,98	122.957
BREŽICE	34.792		30.722		33.882		34.726		35.855
CELJE	36.221		35.716		37.389		32.517		32.820
NAZARJE	35.066		28.403		27.434		27.781		30.255
SLOVENJ GRADEC	56.015		59.607		52.707		53.797		57.194
MARIBOR	68.190		71.851		68.265		70.212	0,90	69.434
MURSKA SOBOTA	30.869	0,92	28.226	0,87	30.553	0,71	28.799	0,93	28.431
SEŽANA	2.584		6.339		7.499		10.080		13.315
SKUPAJ	804.175	0,97	862.160	0,98	854.218	0,93	923.590	0,99	913.086

	1999	K	2000	K	2001	K	2002	K
	(m ³)		(m ³)		(m ³)		(m ³)	
TOLMIN	63.511	0,85	63.111	0,85	67.793	0,88	69.676	0,95
BLED	60.369	1,02	57.954	1,04	57.180	1,03	51.734	0,93
KRANJ	27.764	0,80	29.676	0,74	26.209	0,69	36.292	0,83
LJUBLJANA	42.587	0,95	27.929	0,94	41.443	0,93	42.072	0,94
POSTOJNA	106.226	1,09	118.553	1,08	111.466	1,04	111.588	1,03
KOČEVJE	190.439	0,99	234.905	1,01	250.445	1,01	203.163	0,99
NOVO MESTO	124.264	0,99	142.257	0,98	142.221	0,99	143.093	1,01
BREŽICE	36.361		38.971		32.909		42.983	
CELJE	38.651		38.852		44.322		47.308	
NAZARJE	26.449		28.271		27.665		29.194	
SLOVENJ GRADEC	53.084		62.544		56.069		57.734	
MARIBOR	73.376	0,89	72.872	0,91	80.508	0,92	84.739	0,92
MURSKA SOBOTA	28.513	0,92	33.471		33.903		36.627	
SEŽANA	6.335		12.664		4.951		6.621	
SKUPAJ	877.929	0,94	962.029	0,94	977.084	0,94	962.824	0,95

Povprečni posek v obdobju 1994-2004 v državnih enotah je 904.122 m³, količnik izkoriščenosti možnega poseka je 0,96. Prav posebnega komentarja verjetno ni potrebno dajati, saj se v državnem gozdu kaže očitni interes in tudi obveza, da se načrtovani posek tudi izvede. V izračunu so tudi enote z do 20% zasebnih gozdov in tukaj gre verjetno iskati vzrok, da ni izkoriščenih še zadnjih nekaj možnega poseka.

Preglednica 2: Posek po letih v gospodarskih enotah z več kot 80 % zasebnih gozdov (127 g.e.) s povprečnimi količniki med realiziranimi in dopustnimi količinami po območjih za čas obdobja veljavnosti posameznih načrtov (Poročila ZGS 1994-2002)

OBMOČJE	1994	K	1995	K	1996	K	1997	K	1998
	(m ³)		(m ³)		(m ³)		(m ³)		(m ³)
TOLMIN	89.368	0,81	82.091	0,78	88.682	0,79	85.548	0,72	78.853
BLED	48.684	0,69	46.935	0,85	48.414		63.102		51.242
KRANJ	129.090	0,86	119.861	0,83	158.575	0,89	303.604	1,02	221.929
LJUBLJANA	333.474	0,84	163.056	0,73	191.063	0,74	269.055	0,72	231.003
POSTOJNA	51.206	0,70	73.110	0,72	73.769	0,67	75.835	0,73	81.689
KOČEVJE	93.208	0,67	97.062	0,65	85.711	0,65	97.543	0,71	105.675
NOVO MESTO	125.789	0,68	103.165	0,63	117.959	0,63	141.184	0,64	129.232
BREŽICE	92.960	0,75	87.611	0,75	90.833	0,69	87.269	0,53	95.373
CELJE	61.814	0,62	75.435	0,57	130.795	0,54	92.241	0,59	105.650
NAZARJE	86.742	0,70	85.392	0,71	111.189	0,66	86.590	0,72	98.979
SLOVENJ GRADEC	126.160	0,86	105.651	0,82	123.501	0,80	122.131	0,81	130.542
MARIBOR	151.732	0,66	139.954	0,65	163.819	0,56	139.882	0,54	147.739
MURSKA SOBOTA	30.905	0,76	25.021	0,68	41.224	0,68	29.526	0,61	32.520
SEŽANA	29.566	0,52	25.407	0,48	28.900	0,33	29.392	0,53	26.360
SKUPAJ	1.450.704	0,75	1.229.750	0,70	1.454.434	0,67	1.622.902	0,68	1.536.786

OBMOČJE	1999	K	2000	K	2001	K	2002	K
	(m ³)		(m ³)		(m ³)		(m ³)	
TOLMIN	80,946	0,66	87.425	0,47	93.485	0,42	89.704	0,39
BLED	54,766		61.805	0,35	68.361	0,48	66.148	0,55
KRANJ	142,314	0,90	158.487	0,75	163.373	0,76	155.489	0,71
LJUBLJANA	231,376	0,64	191.772	0,75	211.096	0,72	199.168	0,72
POSTOJNA	78,599	0,73	97.090	0,71	88.088	0,72	98.884	0,71
KOČEVJE	92,467	0,54	111.496	0,59	101.993	0,62	112.517	0,66
NOVO MESTO	154,910	0,65	173.591	0,63	162.860	0,69	191.593	0,67
BREŽICE	109,383	0,57	118.468	0,67	110.296	0,65	118.820	0,63
CELJE	103,642	0,57	123.692	0,61	115.871	0,62	111.516	0,61
NAZARJE	92,377	0,72	107.596	0,57	110.082	0,63	105.540	0,64
SLOVENJ GRADEC	126,645	0,81	131.229	0,81	135.168	0,82	136.872	0,81
MARIBOR	160,363	0,50	176.509	0,52	165.243	0,50	181.398	0,51
MURSKA SOBOTA	35,053	0,54	45.800	0,53	44.732	0,39	51.880	0,42
SEŽANA	35,609	0,36	47.045	0,38	44.077	0,33	51.252	0,41
SKUPAJ	1.498.450	0,63	1.632.005	0,59	1.614.725	0,59	1.670.779	0,60

Povprečni posek za obdobje 1994-2004 v enotah z nad 80% zasebnih gozdov je 1.523.393 m³ s količnikom izkoriščenosti 0,65. V nasprotju z državnimi gozdovi se kaže interes in obveza, da se načrtovani posek tudi izvede, le pri dveh tretjinah lastnikov oz. povedano drugače, tretjina slovenskih zasebnih gozdov ni oziroma je ekstenzivno gospodarjenja. V izračunu so tudi enote z do 20 % ostalega lastništva,

pretežno državnega, kar pomeni, da je gospodarjenje v zasebnih gozdovih še za spoznanje manj intenzivno. Še zlasti zaskrbljujoč je padajoči trend izkoriščanja, saj je količnik v tem desetletju padel z začetnih 0,75 na končnih 0,60. Skupni posek v zasebnih gozdovih sicer narašča, vendar niti približno toliko, kot bi gozdovi dopuščali in gospodarjenje v smislu kvalitativne proizvodnje zahtevalo. Zaostajajo predvsem redčenja tanjšega drevja, ki bi ob ustreznem ukrepanju države za pospeševanje uporabe lesne biomase v energetske namene koristilo izboljševanju kvalitetne zasnove gozdov in kakovosti ozračja. Pri uresničevanju načrtov se že deseto leto poslužujemo t.i. mehkega pristopa do lastnikov, kar je tudi eden v vrsti vzrokov, da se v zasebnem gozdu opravi komaj tretjina gojitvenih in varstvenih del.

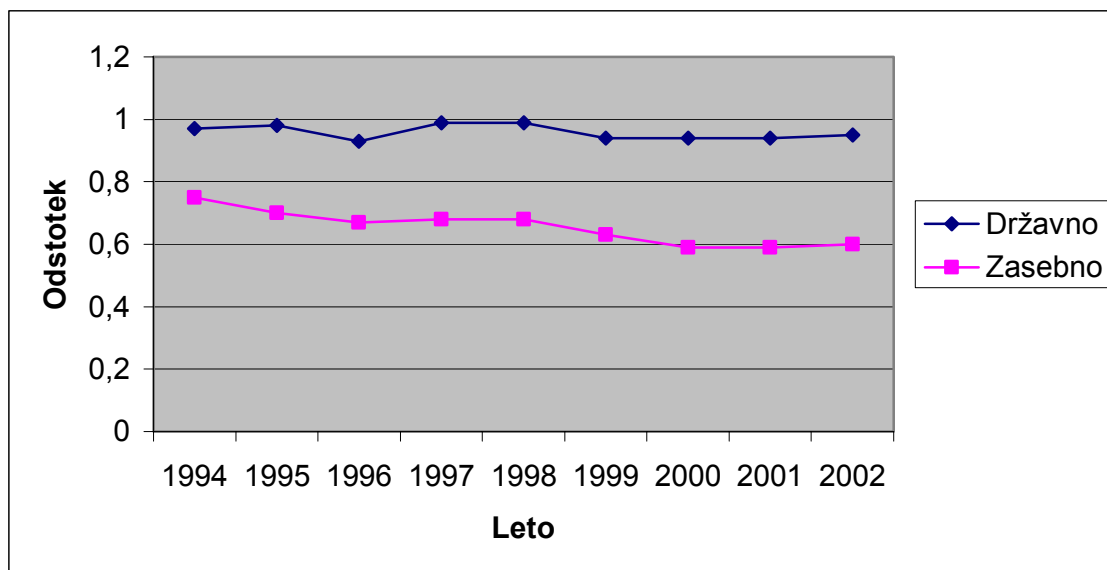
Preglednica 3: Posek po letih za vse gospodarske enote (245 g.e.) s povprečnimi količniki med realiziranimi in dopustnimi količinami (Poročila ZGS 1994-2002)

OBMOČJE	1994	K	1995	K	1996	K	1997	K	1998	K
	(m ³)		(m ³)		(m ³)		(m ³)		(m ³)	
TOLMIN	143,713	0.79	153.723	0.79	157.422	0.80	155.703	0.80	144.268	0.75
BLED	110,501	0.87	105.950	0.84	110.068	0.81	123.093	0.79	111.139	0.74
KRANJ	167,683	0.84	150.204	0.82	194.314	0.83	342.570	0.95	262.638	1.02
LJUBLJANA	345,317	0.86	201.455	0.79	235.725	0.75	310.308	0.77	280.653	0.77
POSTOJNA	123,017	0.86	170.288	0.83	168.405	0.85	193.214	0.86	191.053	0.88
KOČEVJE	263,243	0.91	289.870	0.90	269.827	0.91	327.037	0.92	317.944	0.92
NOVO MESTO	257,783	0.78	215.080	0.76	237.569	0.75	263.897	0.73	254.442	0.75
BREŽICE	127,752	0.81	118.333	0.81	124.786	0.79	122.119	0.75	131.228	0.76
CELJE	98,035	0.70	111.150	0.67	169.967	0.62	125.300	0.64	139.681	0.64
NAZARJE	121,808	0.83	113.794	0.64	139.348	0.84	114.993	0.81	129.366	0.83
SLOVENJ GRADEC	182,175	0.85	165.258	0.83	177.016	0.81	176.095	0.81	187.917	0.81
MARIBOR	219,922	0.69	211.804	0.65	235.464	0.61	212.760	0.60	218.457	0.60
MURSKA SOBOTA	61,774	0.78	53.247	0.74	74.009	0.70	60.499	0.72	61.456	0.71
SEŽANA	32,151	0.59	31.746	0.29	36.478	0.30	39.473	0.57	39.931	0.58
SKUPAJ	2.254.880	0.81	2.091.909	0.76	2.330.404	0.76	2.567.060	0.77	2.470.173	0.78

OBMOČJE	1999	K	2000	K	2001	K	2002	K
	(m ³)		(m ³)		(m ³)		(m ³)	
TOLMIN	150,284	0.75	154.909	0.65	167.909	0.64	163.567	0.66
BLED	116,053	0.81	120.756	0.79	126.567	0.79	117.932	0.72
KRANJ	170,162	0.99	188.223	0.87	190.167	0.82	192.585	0.81
LJUBLJANA	279,872	0.77	224.748	0.71	253.305	0.73	241.914	0.69
POSTOJNA	184,876	0.87	215.694	0.87	199.554	0.83	210.619	0.85
KOČEVJE	282,906	0.90	346.401	0.90	353.157	0.90	315.778	0.89
NOVO MESTO	280,750	0.77	316.190	0.77	305.700	0.81	337.451	0.81
BREŽICE	145,917	0.72	159.033	0.66	147.836	0.69	161.854	0.66
CELJE	143,143	0.60	164.380	0.60	161.392	0.61	160.633	0.61
NAZARJE	119,641	0.80	136.029	0.81	142.338	0.81	135.486	0.80
SLOVENJ GRADEC	179,812	0.81	193.772	0.81	191.237	0.81	194.606	0.82
MARIBOR	235,891	0.60	249.853	0.59	247.281	0.58	266.732	0.59
MURSKA SOBOTA	64,195	0.70	79.341	0.71	78.635	0.69	88.524	0.59
SEŽANA	42,811	0.56	59.708	0.39	49.223	0.39	57.873	0.40
SKUPAJ	2,396,315	0.77	2.609.039	0.73	2.614.301	0.73	2.645.553	0.72

Povprečni posek za obdobje 1994-2004 v vseh slovenskih gozdovih je 2.442.000 m³ s količnikom 0,76. To pomeni, da ostane v slovenskih gozdovih vsako leto ob načrtovani akumulaciji še nenačrtovani poldrugi milijon lesne mase. Padajoči trend koeficienta izkoriščanja, ki povsem izhaja iz zasebnih gozdov, lahko ob neprestano naraščajoči površini gozdov in skupnih lesnih zalogah povzroči, da se bo ta nenačrtovana letna akumulacija še precej povišala, kar je zelo slab znak za bodočo kvaliteto slovenskih gozdov, predvsem pa je z narodno gospodarskega vidika velika

neizkoriščena možnost. Na škodi so lastniki, izvajalci del, lesno predelovalna industrija, energetika in država z davki, BDP, energetska in ekološka bilanca. V zasebnih gozdovih bi v naslednjih letih ob nadaljevanju današnjih trendov lahko pričakovali, da se bo izkoriščenost etatov spustila pod polovico.

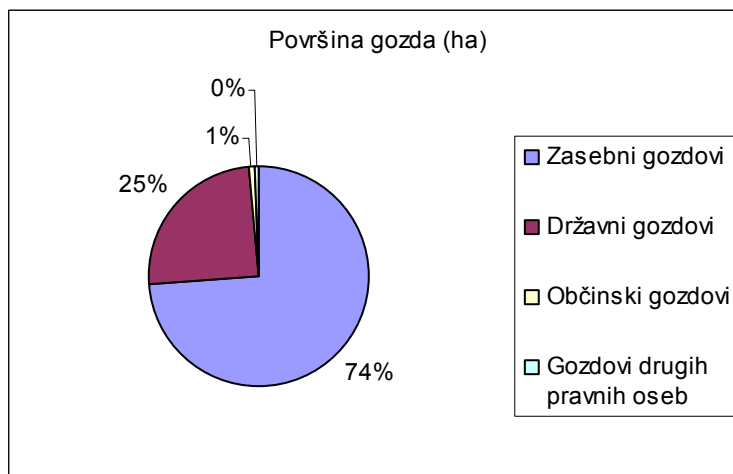
Slika št. 3: Gibanje izkoriščenosti etata po lastništvih in letih 1994-2002 za Slovenijo

5.2 IZKORIŠČENOST MOŽNEGA POSEKA V GOZDNOGOSPODARSKEM OBMOČJU NOVO MESTO

Primerjave med zasebnim in državnim gozdom smo na osnovi prej ustvarjene baze podatkov opravili tudi za Gozdnogospodarsko območje Novo mesto. To območje ima v slovenskem gozdarstvu poseben položaj, saj se lahko ponaša z zelo intenzivnim gospodarjenjem. Po poseku za vsa lastništva skupaj je na prvem mestu, čeprav je po skupni lesni zalogi šele na petem mestu med območji in po skupnem prirastku na sedmem. Območje je vodilno tudi po višini poseka na enoto površine in odstotku poseka glede na prirastek. Vse naštetu je mogoče le zato, ker je tukaj na osnovi dosedanjih konceptov gospodarjenja gozdarjem uspelo oblikovati razmeroma stabilen, sonaraven gozd, visoke gospodarske in ekološke vrednosti. Pri tem pa se je neprestano treba soočati z nekaterimi temeljnimi problemi gospodarjenja, ki večinoma izvirajo iz ekstenzivno naravnane miselnosti zasebnega lastnika pri gospodarjenju z gozdom.

Preglednica 4: Površina gozdov GGO po vrstah lastništva (Območni gozdnogospodarski načrt Novo mesto)

	Skupaj	Zasebni gozdovi	Državni gozdovi	Občinski gozdovi	Gozdovi drugih pravnih oseb
Površina gozda (ha)	93.657	69.200	23.149	876	431
Delež (v %)	100,00	73,89	24,72	0,94	0,46

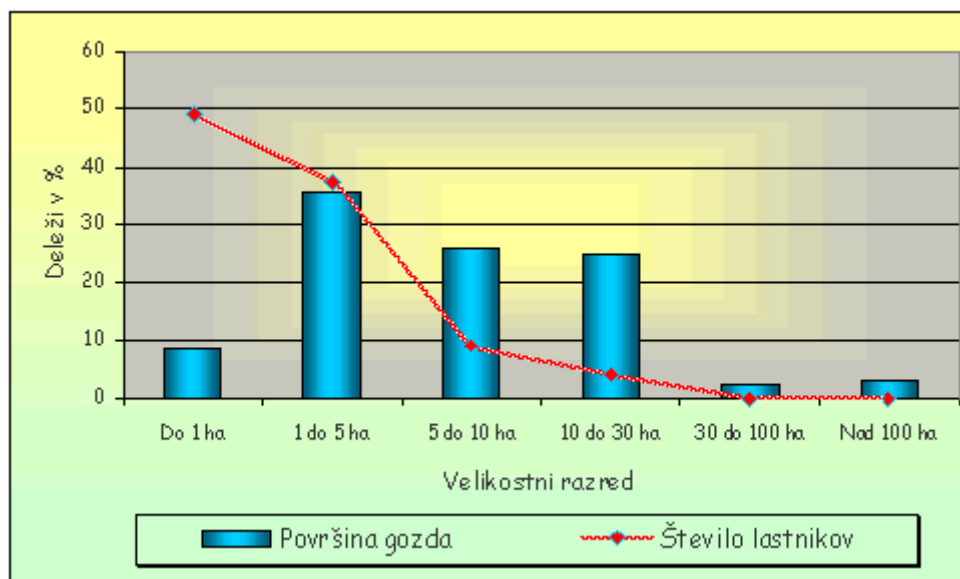

Slika št. 4: Delež površine gozdov GGO po oblikah lastništva

Skupna površina gozdov se še vedno povečuje zaradi intenzivnega zaraščanja opuščenih kmetijskih površin, predvsem travnikov in pašnikov. Površina državnih gozdov se je v preteklem desetletju pomembno zmanjšala, za cca. 5.000 ha gozdov, kar je predvsem posledica denacionalizacije.

Preglednica 5: Posestna sestava zasebnih gozdov v GGO Novo mesto (Območni gozdnogospodarski načrt Novo mesto)

Velikost gozdne posesti	Sestava v %					
	Po številu posestnikov			Po gozdni površini		
	N	% v razredu	kumulativa (%)	ha	% v razredu	kumulativa (%)
Do 1 ha	13.954	49,2	49,2	5.907	8,5	8,6
1 do 5 ha	10.649	37,5	86,7	24.483	35,4	43,8
5 do 10 ha	2.573	9,1	95,8	18.020	26,0	69,9
10 do 30 ha	1.177	4,1	99,9	17.206	24,9	94,8
30 do 100 ha	36	0,1	100,0	1.548	2,2	97,0
Nad 100 ha	8	0,0	100,0	2.036	3,0	100,0
Skupaj	28.397	100,0	100,0	69.200	100,0	100,0

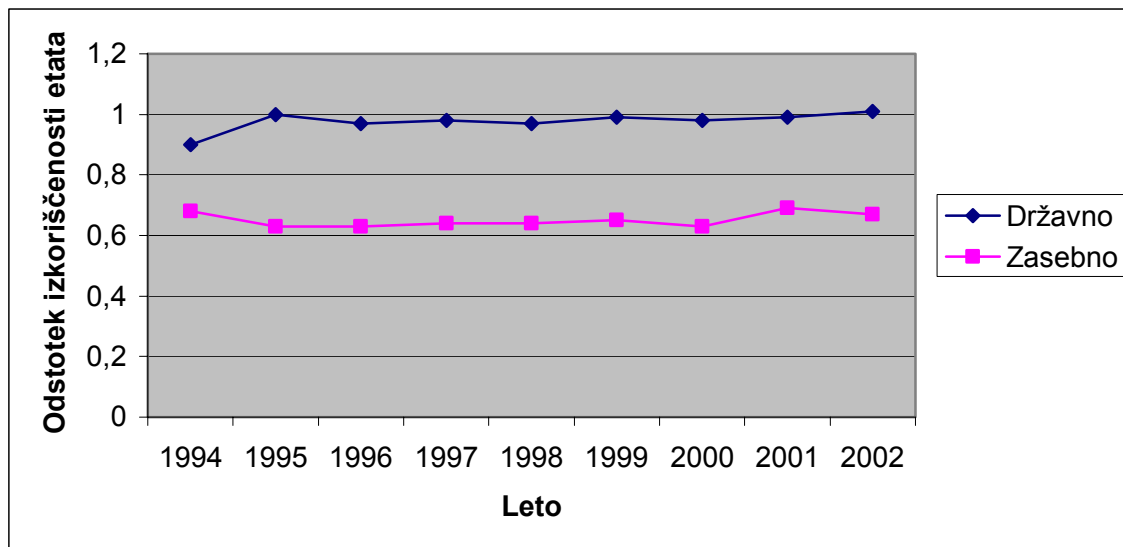
Slika 5: Posestna sestava zasebnih gozdov v GGO Novo mesto po gozdni površini (vir ZGS)

Število posestnikov je lahko tudi precenjeno, saj metoda štetja ne predvideva pojavljanja istih lastnikov v različnih katastrskih občinah. Leta 1982 so v GGO Novo mesto izvedli poseben popis, s katerim so večkratno pojavljanje istih lastnikov izločili in takrat ugotovili, da je dejansko število posesti (17.832) za 29,5% manjše, kot je vsota lastnikov iz indeksov gozdnih posestnikov (25.289). Navedeno razmerje se do danes bistveno ni spremenilo, zato na podlagi zgornje preglednice in omenjenega indeksa ocenjujemo, da je v novomeškem gozdnogospodarskem območju 20.000 gozdnih posesti s povprečno površino 3,45 ha. Na povečanje števila lastnikov gozdov je najbolj vplivala denacionalizacija, drugi najmočnejši vzrok pa je še vedno delitev premoženja zaradi dedovanja.

Preglednica 6: Pregled gospodarskih enot v GGO Novo mesto in njihovi najpomembnejši kazalci (Območni gozdnogospodarski načrt Novo mesto)

Gospodarska enota	Površina (ha)	% zasebnega gozda	Možni posek v desetletju - m ³	Možni posek - m ³ /ha	Količnik
NM-Jug	5.183	86,1	218.919	42	0,69
NM-Sever	4.945	87	211.799	43	0,74
Šentjernej	4.153	81,3	155.103	37	0,56
Straža-Toplice	4.015	86,3	261.735	65	0,81
Žužemberk	8.304	94,1	275.000	33	0,52
Krka	5.725	98,7	163.200	29	0,6
Črnomelj	5.464	88,8	221.873	41	0,52
Stari trg	8.511	95,2	249.383	29	0,6
Adlešiči	6.841	88,8	148.140	22	0,79
Mehovo	5.536	70,2	329.813	60	0,57
Semič	4.318	94,3	142.800	33	1,01
Metlika	5.377	88,4	148.409	28	0,54
Trebnje 1	4.251	96,6	171.661	40	0,57
Trebnje 2	4.373	93,3	126.000	29	0,8
Brezova reber	1.717	0	126.160	73	1,01
Soteska	1.911	0	135.980	71	1,04
Poljane	4.482	0,5	331.000	74	1,01
Črmošnjice	5.884	9,2	333.030	57	1,05
Mirna gora	3.858	13,8	192.723	50	0,92
SKUPAJ	94.848		3.942.728	42	0,76

Posek v tem območju predstavlja 13 % celotnega slovenskega poseka. Odebeljeni tisk označuje enoto Straža-Toplice, v kateri bomo bolj poglobljeno spoznavali vzroke za neizkoriščenost možnega poseka.

Slika 6: Gibanje izkoriščenosti etata po lastništvih in letih 1994-2002 za območje Novo mesto

V tem intenzivno gospodarjenem prostoru še vedno najdemo velike rezerve. Medtem ko se v državnem sektorju poseka najvišji možni posek po načrtih, pa se posek v zasebnem lastništvu giblje okrog dveh tretjin možnega za posamezno leto. To vse skupaj pomeni, da na trikrat večji površini zasebnih gozdov v območju posekajo le tretjino več lesa kot v državnem gozdu. Količniki poseka so reprezentativni za slovensko povprečje, le da v zasebnem gozdu ta količnik zadnja leta ne pada.

5.3 RAZMERE NA TRGU LESA IN DELA

Razmere na trgu lesa v vplivnem območju anketirancev, to pa je bržkone vsa Slovenija, so stabilne. Zaznati je posamezna sezonska nihanja in občasne rahle popravke cen zaradi morebitnih ujm ali gradacij podlubnikov, na splošno pa lahko govorimo o trgu, ki se lahko odziva na ponudbe in povpraševanja.

5.3.1 Reakcije trga na potencialno dodatno ponudbo lesa

Z anketo med trgovci in porabniki smo ugotovili, da so skoraj vsi vprašani izrazili pripravljenost za povečanje proizvodnje in odkupa, večinoma kar vseh sortimentov. Pet med devetimi bi bili pripravljeni odkupiti še več lesa iz zasebnih gozdov in sicer vseh vrst in kakovosti. Med njimi je eden omenil, da so težave s celulozo zelenega bora, vendar se ta ne pojavlja pogosto. Med preostalimi anketiranci so trije za povečanje odkupa hlodovine iglavcev, eden pa hlodovine bukve. Vse skupaj kaže torej na to, da trg z lesom zaenkrat še ni zasičen in na njem obstajajo pogoji za dvig intenzivnosti gospodarjenja z gozdom.

5.3.2 Organiziranost lastnikov

V gozdnogospodarskem območju Novo mesto lastniki gozdov niso posebej organizirani v smislu gozdarskega združenja. Na tem področju ne deluje nobena gozdarska zadruga, le nekaj kmetijskih zadrug, ki se z odkupom lesa ukvarja postransko. Del kmetov je organiziranih v strojne krožke. Tudi nekdanje vaške skupnosti, ki so z denacionalizacijo pridobile lastništvo nad gozdovi, se še niso organizirale. Posamezni lastniki gozdov so tako prepuščeni lastni iznajdljivosti in nasvetom javne gozdarske službe. Pozanimali smo se tudi, kako lastniki izkoriščajo možnost povračila pavšalnega davka na promet z lesom. Anketirani odkupovalci so od približno 100.000 m³ odkupa izplačali dodatne 4 %, kolikor znaša pavšalni davek, za približno 73.000 m³, kar kaže na dobro informiranost lastnikov, dobro delo javne gozdarske službe in drugih svetovalcev ter ažurnost trgovcev, da se prilagajajo razmeram v davčni politiki. Kriterij najnižje posesti pri pravici do povrnitve pavšalnega davka za večino lastnikov ni pretežka ovira.

5.3.3 Vstop na trg EU

Vstop na trg EU naj na naš trg ne bi imel večjega vpliva, za nekoliko bi se lahko podražili le najvrednejši sortimenti, kar je ugodno za lastnike gozdov. Kljub nekaterim cenovnim razlikam med trgi posameznih evropskih držav, naj se cene na slovenskem trgu ne bi dosti spremenile. Na to vpliva dejstvo, da je bil naš trg že do sedaj odprt, seveda pa gre tudi za dejstvo, da trgovino z lesom spremljajo tudi precejšnji transportni stroški, zato naj se razlike v cenah ne bi takoj in skokovito izravnale. Takšna predvidevanja je potrdila tudi naša anketa, saj sta dve anketirani podjetji odgovorili, da ne bo nikakršnih sprememb. Med ostalimi sedmimi je zaslediti, da naj bi se najvrednejši sortimenti iglavcev in listavcev podražili. Dve podjetji trdita, da bodo padle cene slabše hlodovine. Glede celuloze kar sedem podjetij napoveduje, da ne bo sprememb, dva pa pravita, da se bo pocenila. Cenovne razmere se verjetno ne bodo bistveno spremenile, kar pa ne velja velikost trga s svojimi potrebami in ponudbo. Če smo ugotovili, da bi že majhen slovenski trg z lesno surovino omogočal bistveno povečanje izrabe gozdnih potencialov, pa lahko to še toliko bolj argumentirano trdimo za trg EU, ki je nekaj desetkrat če ne stokrat večji od našega. Trgovanje med kontinenti pokaže, da sta Evropa in Azija neto uvoznici in zaenkrat ni bojazni, da bi tu prišlo do presežkov lesa.

V zadnjih letih je zaznati nenadejan interes popolnoma nelesnih gigantov (npr. petrokemičnih, tobačnih) za lesne proizvode (npr. celulozo ali kurivo). Posebno kurivo je zanimivo v zadnjem obdobju, ko vlade ugotavljajo težave pri ogrevanju s fosilnimi gorivi.

5.4 VPLIV ODPRTOSTI GOZDNEGA PROSTORA NA IZRABO ETATA V ZASEBNEM GOZDU

Pod odprtost gozdov štejemo opremljenost gozdnega prostora s prometnicami, med katere štejemo predvsem gozdne ceste in gozdne vlake. Med vzroke za slabo izkoriščanje gozdnih potencialov šteje tudi slabša odprtost gozdov z gozdnimi cestami v zasebnem sektorju. Osnovni cilj spravila je spraviti les na gozdno cesto, dostopno z gozdarskim kamionom. Ceniki ponudnikov odkupa veljajo na gozdni cesti, ne glede na to, kako globoko v gozdu je ta cesta oziroma koliko je po cesti do končnega porabnika. Ceniki so postavljeni za povprečno oddaljenost, saj se te z večkratnimi prevzemi v določeni regiji izravnavajo. Zato je torej poglavitna oddaljenost sečišča po gozdni vlaki do gozdne ceste. Ta poleg povprečnega volumna posekanih dreves najbolj vpliva na strošek spravila.. Odprtost gozdov je mogoče izboljšati s tehničnimi vlaganji; z gradnjo cest in vlak. Investicija je tembolj smiselna, če je količina lesa predvidenega za posek, ustrezno velika glede na stroške gradnje.

5.4.1 Odprtost gozdov v GGO Novo mesto in primerjava med lastništvu

V gozdno gospodarskem območju Novo mesto, kjer smo opravili študije vplivov in presoje gradnje gozdnih cest, je odprtost z gozdnimi cestami v splošnem dobra. Dolžina gozdnih cest je bila ugotovljena iz Katastra gozdnih cest, ki je bil izdelan v letu 2000.

Preglednica 7: Odprtost gozdov GGO s cestami (Območni gozdnogospodarski načrt Novo mesto)

	Vse ceste			<i>Produktivne dolžine cest</i>			
	Skupaj	Javne	Gozdne	Skupaj	Javne	Gozdne	<i>Gostota</i>
	Km	km	Km	km	km	km	m/ha
Skupaj GGO	2223,9	1439,5	784,4	1380,7	687,4	693,3	14,8

Povprečna gostota cest v območju je 14.8 m/ ha večnamenskih gozdov.

Preglednica 8: Odprtost gozdov GGO s cestami po oblikah lastništva (Območni gozdnogospodarski načrt Novo mesto)

	Vse ceste			Produktivne dolžine cest			
	Skupaj	Javne	Gozdne	Skupaj	Javne	Gozdne	Gostota
	km	km	km	km	km	km	m/ha
Pretežno državni in občinski gozdovi (nad 80%)	416,35	64,81	351,5	403,56	54,1	349,4	20,88
Pretežno zasebni gozdovi (nad 80%)	1807,6	1374,7	432,8	977,2	633,3	343,8	13,25
Skupaj GGO	2223,9	1439,5	784,4	1380,7	687,4	693,3	14,83

Dolžine cest in odprtost gozdov kažejo, da je v državnih gozdovih 45 % vseh gozdnih cest, čeprav le ti zajemajo le 25 % površine območja.

Primerjava gostote gozdnih cest med lastništvu kaže na boljšo odprtost državnih gozdov saj se z povprečno 20,88 m/ha cest približuje optimalni odprtosti, medtem ko je v zasebnih s 13,3 m/ha še vedno precej pod optimalno odprtostjo. Najslabša je odprtost zasebnih gozdov v Beli krajini in Suhi krajini. Uredba o vzdrževanju gozdnih cest predpostavlja, da so gozdovi zaprti v smislu gozdne proizvodnje, če predstavljajo večji kompleks in je pravilna razdalja daljša od 1200 m. Kot zaprti so bili v letu 2000 opredeljeni gozdovi v GE Stari trg (odseki 143-150, 154-159, 205-207, 252-253), GE Adlešiči (odseki 165, 190-191), GE Semič (odseki 84-87) in Šentjernej (prej GE Gorjanci, odseki 126-131). Skupna površina zaprtih gozdov je tako 993 ha.

Investicije v gozdno infrastrukturo so prepuščene lastnikom gozdov, do državnih subvencij je težko priti. Zaradi zapletenih in formalnih postopkov pridobivanja soglasij in druge dokumentacije se gradnja gozdnih cest še ni zares ponovno začela. V letih od 1991 do 2000 uradno ni bilo zgrajenih novih gozdnih cest. Pojavil se je tudi problem glede skrbništva nad cestami. V času po letu 1995 so lokalne skupnosti prevzele v upravljanje pomembnejše gozdne ceste, kjer je javni značaj velik (poselitev, turizem ...). Ceste so prekategorizirali v lokalne, niso pa sposobni zagotoviti standarda vzdrževanja kot smo ga izvajali gozdarji.

5.4.2 Študij vpliva izgradnje cest

Raziskali smo, kako se je gradnja nekaterih prometnic na Dolenjskem in Beli krajini odražala na izrabo etata. Izbrali smo pet novih cest v različnih okoljih območja Novo mesto. Potem smo postavili hipotezo, da je posek v zasebnih gozdovih (višina odkazila) po izgradnji prometnice višji, kot pa je bil pred izgradnjo. Hipotezo smo preverili s študijo primerov. Za vsako cesto smo določili, katere oddelke odpira. Iz evidence sečenj gozdnih posestnikov smo izračunali posek po lastnikih in oddelkih za obdobje pred izgradnjo (5-10 let) in po njej (1-10 let). Oboje smo preračunali na 1 leto in primerjali. Obdobje pred izgradnjo smo prilagajali zanesljivosti evidence, po izgradnji pa smo vzeli čim daljše obdobje.

Pri vsaki cesti smo preverili tudi okvirno presojo gospodarnosti; po končani gradnji bi morali biti skupni transportni stroški lesa manjši. Iz evidence sečenj gozdnih posestnikov smo izračunali posek po lastnikih in novo odprtih oddelkih za obdobje pred izgradnjo in po njej in ugotovili razlike v količini posekanega lesa.

Preglednica 9: Presoja gospodarnosti pri gradnji ceste

STROŠKI SPRAVILA		STROŠKI PREVOZA
Gradnja vlak	➤	Gradnja ceste
Vzdrževanje vlak		Vzdrževanje ceste
Stroški spravila		Stroški odvoza
Poškodbe tal		
Poškodbe sestoja		
Poškodbe sortimentov		
Izguba časa za hojo		

5.4.2.1 Študij primerov

Med vsemi možnimi primeri smo izbrali pet cest. Izločili smo tiste, kjer je gozd v celoti ali z značilnim deležem državni. Poleg tega smo izločili tiste ceste, ki so nastale v letu 2001 in 2002, ker je obdobje za oceno višine poseka prekratko. Izločili smo tudi primer v Ajdovcu, kjer je močan žledolom vplival na odkazilo pred izgradnjo prometnice, posek pa ni bil realiziran.

Preloge-Kulova sela

Cesta se nahaja v revirju Jurka vas, enota Straža-Toplice, KE Straža.

Zavod za gozdove Slovenije je na pobudo lastnikov naredil idejno zasnovo gozdne ceste v neodprt predel Gabrske gore. Pri tem je ZGS upošteval konfiguracijo terena, že obstoječe ceste, poti in vlake ter možnosti za povezavo le teh. Pripravil je seznam gozdnih posestnikov, lastniki pa so se medsebojno obvestili o načrtovanju prometnice in podpisali soglasje k idejni zasnovi, zarisani na katastrski in topografski karti in s trakovi grobo označeni na terenu. Soglasje so podpisali vsi lastniki. Na osnovi teh soglasij je Zavod izvedel detajlno zakoličenje in izmero profilov z vsemi elementi, ki so potrebni za gradnjo. Prometnica je dolga 2450 m, od tega je 860 m povezav oz. delnih novogradenj, vse ostalo je rekonstrukcija že obstoječih poti. ZGS je opravil tudi simulacijo odkopov, nasipov, vzdolžnega izravnavanja materiala in ostalih del ter okvirni izračun stroškov. Ker je izgradnja pomenila tudi pomemben protipožarni pas in izdatno izboljšala možnosti za gašenje požarno ogroženih gozdov, je država pomagala s protipožarnimi sredstvi, vendar le s pogojem, da bo pot zgrajena z vsemi načrtovanimi elementi in v celotni načrtovani dolžini. Vzdolž trase so lastnice tudi nekatere pravne osebe, ki so izdatneje pomagale pri financiranju zaradi izboljšanja pravih možnosti; RS, Občina, Kmetijska zadruga. Vse ostalo so zbrali lastniki v okviru svojih zmožnosti (po cca 50.000 SIT, 1 EUR je 240 SIT). Pot, ki je s tem posegom postala cesta, je bila izgrajena poleti leta 2000. Lastniki so pomagali tudi z lastnim delom; posek in čiščenje trase, pomoč strojniku pri skladanju nasipa v brežino, vlaganje skal v kolesnice in podobno. Pri izdelavi zgornjega ustroja je pomagalo tudi GG Novo mesto z materialom iz bližnjega peskokopa in država, ki je tudi lastnica dela kompleksa. Cesta je že vključena v kataster gozdnih cest.

Pri spremljanju poseka po letih za tri oddelke, ki jih cesta odpira, so nam bili na voljo dokaj zanesljivi podatki iz načrta 1988-1997 in načrta 1998-2007. Revirni vodja se je zamenjal v letu 1997, vendar to ni vplivalo na evidence in odkazila. Za sečnjo pred izgradnjo ceste smo vzeli desetletno obdobje, po izgradnji pa vsa tri leta.

Preglednica 10: Posek po letih na cesti Preloge-Kulova sela

Leto	Oddelki			Skupaj
	4	5	9	
	(m ³)	(m ³)	(m ³)	(m ³)
1990	215	26	0	
1991	98	51	7	
1992	131	9	48	
1993	30	63	0	
1994	105	81	0	
1995	86	0	0	
1996	48	0	29	
1997	55	791	30	
1998	299	0	0	
1999	0	74	0	
Skupaj	1071	1100	123	
Povprečje	107	110	12	229
2000	456	366	74	
2001	0	304	188	
2002	92	294	43	
Skupaj	548	964	305	
Povprečje	183	321	102	606
<i>Indeks</i>	<i>1,71</i>	<i>2,92</i>	<i>8,47</i>	<i>2,64</i>

Med izbranimi oddelki 4, 5 in 9 je parcela Rimokatoliškega župnijstva (odd.4), sekana leta 2000, izločena, ker gravitira na bližnjo cesto Drenje-Mali vosek in bi neupravičeno vplivala na dodatno povečanje koeficienta poseka po izgradnji.

Preglednica 11: Etat in dinamika realizacije v oddelkih ob cesti Preloge-Kulova sela

	Odd. 4	Odd. 5	Odd. 9
Največji možni letni posek (m ³)	2761	3368	367
Trenutna letna dinamika (m ³)	66%	95%	276%

Trenutno se največji delež etata seka v oddelku 9, ki je bil do sedaj neodprt. Do popolne realizacije desetletnega etata manjka samo še nekaj odstotkov. V oddelkih 4 in 5 je dinamika sečnje sedaj zadovoljiva, medtem ko pred izgradnjo ceste tega ne bi mogli trditi.

Ocenjeni skupni stroški izgradnje in vzdrževanja so okrog 3,5 mio SIT, kar pomeni da bi pri tem povprečnem letnem poseku (606 m³) že po desetih letih vložek v cesto znašal 577 SIT/m³, kar bi že opravičilo gradnjo, saj so se stroški spravila zmanjšali za več kot toliko. Na novo cesto gravitira tudi oddelek 27 v državnem revirju Brezova Reber, ki ni bil sekan ne v tem, ne v prejšnjem desetletju, bo pa v letu 2005, kar bo ekonomičnost zelo povečalo. Cesta pozitivno vpliva tudi na strukturo poseka, uporabljajo pa jo tudi drugi uporabniki gozdnega prostora.

Vavpča vas-Suhi dol

Cesta se nahaja v revirju Dobrnič, enota Trebnje 1, KE Trebnje. Zgrajena je bila leta 1999, dolga je 900 m. Pravzaprav je šlo za rekonstrukcijo obstoječe vaške poti. Izvedba planuma je stala približno 700.000 SIT, za nasip materiala in dokončno oblikovanje pa je bilo potrebnih še 500.000 SIT. Za vzdrževalna dela je predvideno še 50.000 SIT na dve leti. Financiranje je bilo urejeno iz republiških sredstev za nerazvite občine, po 20.000 SIT pa so prispevali sami lastniki (50).

Preglednica 12: Posek po letih na cesti Vavpča vas-Suhi dol

Leto	Oddelek110 (m ³)
1992	163
1993	91
1994	90
1995	226
1996	214
1997	275
1998	17
Skupaj	1186
Povprečje	119
1999	639
2000	80
2001	95
2002	106
Skupaj	920
Povprečje	230
<i>Indeks</i>	<i>1,93</i>

V oddelku 110 je zaznati porast poseka za 93%. Letno povprečje sedaj znaša 230 m³. Ocenjeni skupni stroški izgradnje in vzdrževanja za desetletje so okrog 1,3 mio SIT, kar pomeni, da bo pri tem povprečnem letnem poseku (203 m³) po desetih letih vložek v cesto znašal 640 SIT/ m³, kar opravičuje gradnjo predvsem z vidika posameznega lastnika, saj se mu je vložek po kubičnem metru zmanjšal tudi na račun prispevka občine oz. države, pa tudi

vzdrževanje ga ne bremeni dodatno. Cesto uporabljajo tudi drugi uporabniki gozdnega prostora.

Zagorica Veliki gaber-Hribi

Cesta je v enoti Trebnje 2, KE Trebnje. Zgrajena je bila leta 1995 v skupni dolžini 1100 m. Zemeljska dela so bila narejena iz sredstev KS, občine in treh večjih lastnikov (skupno približno 500.000 SIT). Nasutje in oblikovanje profila ter prva vzdrževalna dela so stala še 1 mio SIT, ki jih je zagotovil ZGS iz sredstev za vzdrževanje gozdnih cest v letih od 1995 do 2002.

Preglednica 13: Posek po letih na cesti Zagorica Veliki gaber-Hribi

Leto	Oddelek 67a (m ³)	Oddelek 67b (m ³)	Skupaj
1983	30	68	
1984	70	79	
1985	78	12	
1986	98	51	
1987	14	30	
1988	16	73	
1989	70	23	
1990	23	50	
1991	1	0	
1992	53	0	
1993	292	0	
1994	20	0	
Skupaj	765	386	1151
Povprečje pred gradnjo	64	32	96

Preglednica 17: Posek po letih na cesti Zagorica Veliki gaber-Hribi

1995	42	0	
1996	0	0	
1997	0	0	
1998	56	0	
1999	59	15	
2000	140	0	
2001	0	0	
2002	112	1137	
Skupaj	409	1152	1561
Povprečje po gradnji	51	144	195
Indeks	0,8	4,5	2,03

Če računamo, da bi bilo v desetih letih po izgradnji ceste posekano kakih 2000 m³, bi to pomenilo 750 SIT stroškov po kubičnem metru. Že iz dejstva, da v letih 1995-1998, torej prvih treh letih po izgradnji, sečnje skoraj ni bilo, je razvidno, da cesta ni bila zgrajena prvenstveno zaradi lesa. Kmetje so imeli potrebo predvsem po lažjem dostopu do višje ležečih travnikov. Dostopnost v gozd je načrtovana dolgoročno. V zadnjih letih lastniki bolj intenzivno gospodarijo v gozdu, česar brez ceste prav gotovo ne bi bilo možno.

Sinji vrh-Sebetih

Leži v krajevni enoti Adlešiči. Zgrajena je bila v letu 2000, pravzaprav je bila obstoječa podaljšana za 300 m v oddelek 188. Lastniki so zagotovili denar za zemeljska dela iz lastnih virov (250.000 SIT), ZGS pa je za te namene preusmeril nekaj sredstev, namenjenih vzdrževalnim delom (250.000 SIT).

Preglednica 14: Posek po letih na cesti Sinji vrh-Sebetih

Leto	Oddelek188 (m ³)
1991	71
1992	94
1993	11
1994	222
1995	0
1996	98
1997	259
1998	129
1999	0
Skupaj	884
Povprečje	88
2000	123
2001	400
2002	107
Skupaj	630
Povprečje	315
<i>Indeks</i>	<i>3,58</i>

Glede na kratko razdaljo in s tem majhne stroške izgradnje ter na drugi strani izjemno povečanje poseka je to podaljšanje ceste ekonomsko upravičeno.

Tančegorski ovinek-Razvanje

Še ena nova cesta v krajevni enoti Adlešiči. Spada v GE Stari trg, revir Dragatuš.

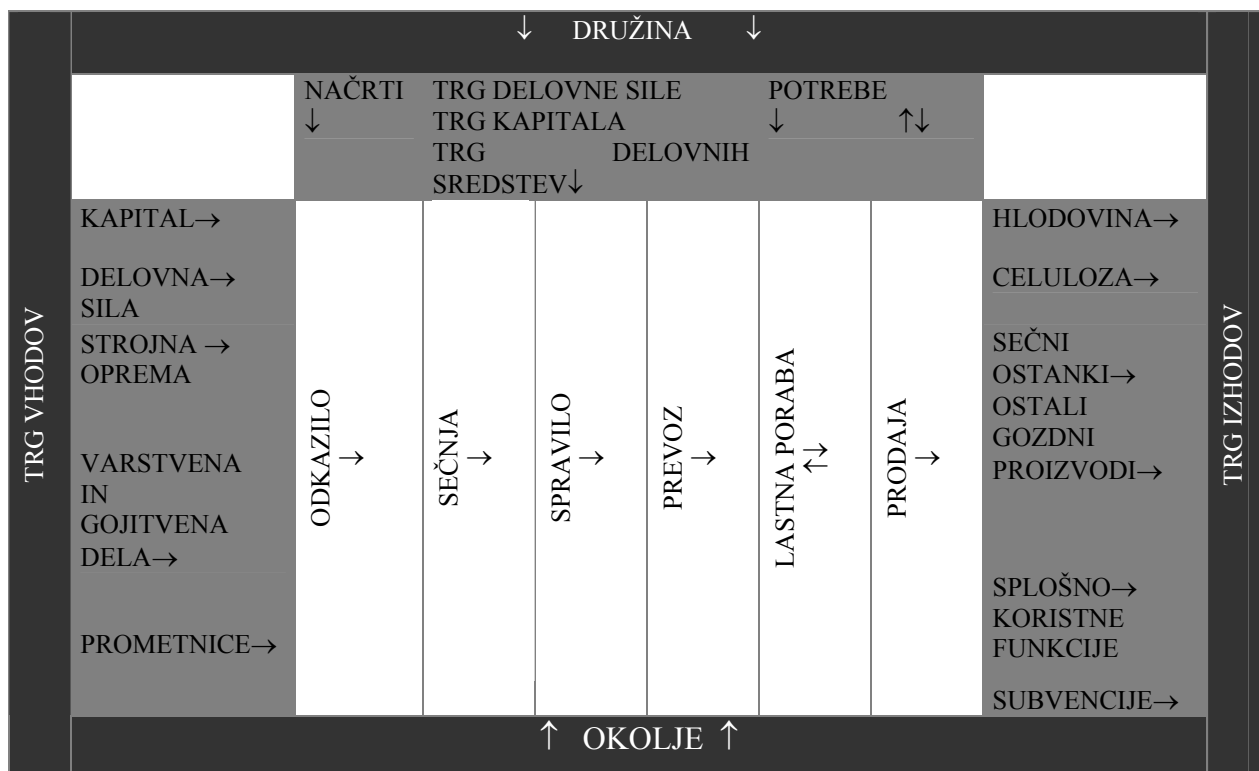
Primer pravzaprav ne sodi v skupino prejšnjih, lahko pa je lep opis sedanjih razmer glede na prejšnjo organiziranost gozdarstva. V nekdanji TOK Črnomelj GG Novo mesto so načrtovali izgradnjo 12500 m dolge prometnice v treh fazah. Za prometnico je bil narejen projekt z vsemi potrebnimi elementi. Leta 1988 je bila dokončana prva, dolga 4450 m. Celotno financiranje je opravil GG iz sredstev za biološko amortizacijo. Ostali dve do danes nista zgrajeni. Gravitacijsko območje zgrajenega dela prometnice je 440 ha v 18-ih oddelkih, lastništvo je v 95 % zasebno. Etat za leta 1988-97 je znašal 10910 m³, realizirano pa je bilo 11774 m³, kar pomeni kar 5-kratno povečanje glede na stanje pred izgradnjo ceste. Stroškovnik nam sicer ni znan, rentabilnost pa je zagotovo visoka.

5.4.2.2 Povzetek študij vpliva odpiranja na izrabo etata

Zgornje študije primerov z veliko večino kažejo na povečanje izrabe možnega poseka ob vsakokratni izboljšavi odprtosti gozdov. Primerjava gostote gozdnih cest med lastništvu kaže na boljšo odprtost državnih gozdov, saj se približuje optimalni, medtem ko je v zasebnih še vedno precej pod optimalno odprtostjo. Najslabša odprtost Dolenjskih zasebnih gozdov je v Beli krajini in Suhi krajini. Lastniki gozdov se s pomočjo gozdarjev lotevajo problema zaprtosti na različne načine, v večini primerov pa gre za podobne sisteme načrtovanj in financiranja. Lastniki, lokalne skupnosti ali sponzorji zagotovijo sredstva za zemeljska dela, medtem ko ZGS sodeluje pri pripravi zbiranja soglasij, načrtovanju in kontroli izvedbe, iz sredstev za vzdrževanje gozdnih cest pa poskrbi tudi za nasutje in kasneje za redno vzdrževanje. Pri tem moramo poudariti, da takih primerov podaljšanja ali rekonstrukcije cest ni veliko. Sredstva, namenjena vzdrževanju cest naj bi se ne porabila za gradnje, saj je poceni gradnja lahko zelo vprašljiva z vidika kvalitete, poleg tega so za boljše vzdrževanje prikrajsane obstoječe ceste. Na srečo ne gre pri tovrstnih gradnjah za visok delež porabljenega denarja za vzdrževanje cest, morda do 5 %. Treba je dodati, da se država od gradenj gozdnih cest v zasebnem sektorju preveč distancira in so obravnavani poskusi posameznih gozdarjev razumljivi. Če želimo, da bi imeli negovane lesnoproizvodne in sploh večnamensko delujoče gozdove, bi morali podpreti gradnje v najbolj potrebnih področjih. V tem smislu so tudi poskusi posameznih krajevnih enot, opisani v zgornji študiji primerov.

5.5 PREGLED IN ŠTUDIJA VZROKOV ZA NEAKTIVNOST LASTNIKOV

Kompleksnost vplivov na odločitev o obliki in intenzivnosti gospodarjenja z gozdom je široka. Skušali smo jo ponazoriti z modelom in shematsko prikazati glavne skupine faktorjev, ki še lahko vplivajo na odločitev o izrabi gozdnih potencialov.

Slika št. 7 : Model zasebne gozdne posesti

Štiri pglavitne vplivne skupine so trg vhodov, trg izhodov, vplivi okolja in vplivi samega posestnika oz. njegove družine. Znotraj skupin so elementi, ki vplivajo na sam proces odločitev in izvedbe ter vplivajo tudi na druge elemente v skupini in izven nje.

Na lokalni ravni smo s pomočjo nekaterih drugih primerov iz slovenskega prostora in lastne ankete med lastniki in podjetniki ugotavljali, kako na izrabo naravnega potenciala zasebnih gozdov vplivajo:

- razdrobljenost in majhnost zasebne gozdne posesti
- solastništvo

- družbenoekonomski položaj zasebnih lastnikov gozdov oz. ekonomska navezanost na donose iz gozda
- lastne potrebe po lesu
- opremljenost in znanja
- poznavanje lokacije in mej
- starost lastnikov
- strah pred klopi in zvermi

Na lokalni ravni, v gozdnem revirju Jurka vas, smo opravili najobsežnejše raziskave vzrokov slabe izkoriščenosti etatov v zasebnem gozdu. Enoto Straža-Toplice, v kateri se nahaja proučevani revir Jurka vas in njemu podobni revir Podturn, smo primerjali z ostalimi enotami v območju. V ta namen lahko še enkrat uporabimo preglednico enot v območju in primerjamo površine, možne skupne poseke in poseke na površino teh enot ter trenutne količnike pri realizacijah načrtov.

Preglednica 15: Pregled gospodarskih enot v GGO Novo mesto in njihovi najpomembnejši kazalci (Območni gozdnogospodarski načrt Novo mesto)

Gospodarska enota	Površina (ha)	% zasebnega gozda	Možni posek v desetletju (m ³)	Možni posek/ha	Količnik
NM-Jug	5.183	86,1	218.919	42	0,69
NM-Sever	4.945	87	211.799	43	0,74
Šentjernej	4.153	81,3	155.103	37	0,56
Straža-Toplice	4.015	86,3	261.735	65	0,81
Žužemberk	8.304	94,1	275.000	33	0,52
Krka	5.725	98,7	163.200	29	0,6
Črnomelj	5.464	88,8	221.873	41	0,52
Stari trg	8.511	95,2	249.383	29	0,6
Adlešiči	6.841	88,8	148.140	22	0,79
Mehovo	5.536	70,2	329.813	60	0,57
Semič	4.318	94,3	142.800	33	1,01
Metlika	5.377	88,4	148.409	28	0,54
Trebnje 1	4.251	96,6	171.661	40	0,57
Trebnje 2	4.373	93,3	126.000	29	0,8
Brezova reber	1.717	0	126.160	73	1,01
Soteska	1.911	0	135.980	71	1,04
Poljane	4.482	0,5	331.000	74	1,01
Črmošnjice	5.884	9,2	333.030	57	1,05
Mirna gora	3.858	13,8	192.723	50	0,92
SKUPAJ	94.848		3.942.728	42	0,76

S 65 m³/ha 10-letnega etata, pa tudi izvedeno realizacijo, zaostaja enota Straža-Toplice le za tremi najintenzivnejšimi gospodarskimi enotami v območju (Poljane, Soteska, Brezova Reber), ki so v celoti državne. Po načrtovanem poseku zaostajata celo državni enoti Črmošnjice in Mirna gora. Med zasebnimi enotami izstopa enota Straža-Toplice po višini načrtovanega etata, pa tudi po trenutnem količniku realizacije, ki je višji le v enoti Semič z neprimerno nižjim desetletnim etatom- 33m³/ha. Proučevana enota Straža-Toplice je ne glede

na večinsko zasebno lastništvo po odstotku in količini realizacije precej nad območnim povprečjem. Sicer je enota s 4015 ha gozdne površine četrta najmanjša med vsemi in najmanjša med zasebnimi enotami.

V tej enoti so bili že v preteklosti ustvarjeni vsi pogoji za kvalitetno gospodarjenje. Odprtost z vlakami in cestami je dobra, leta 2000 je bil odprt še zadnji večji slabo dostopni predel Gabrske gore. Oddelčne in posestne meje so urejene. Povprečna posest je nekoliko večja od povprečne slovenske. Lesna zaloga 360 m³/ha in prirastek 10 m³/ha letno govorita sama po sebi o močni gozdarski tradiciji v tej enoti, čeprav je pretežno zasebna. Lastniki večinoma dobro vedo, kakšen potencial predstavlja gozd na teh izjemnih rastiščih, zato so že v preteklosti opravljali sečnjo in gojitvena dela v skladu s principi trajnosti.

Vsemu povedanemu navkljub se tudi v tej zasebni gozdarski enoti pojavlja problem (ne)izkoriščenosti možnega poseka. Posek za obdobje 1988-1997 je realiziran le 65 odstotno. Ves izpad možnega poseka je bil zabeležen v zasebni posesti, ki je zastopana 85 odstotno. V enoti je tako ostalo neizkoriščenih 60 tisoč m³ lesa predvsem listavcev, pa tudi iglavcev manjših premerov. Etata je zaradi neizkoriščenih posekov in visokih prirastkov zrasel s 14 tisoč na 24 tisoč m³ letno, nepopolna izkoriščenost etata pa se je nadaljevala tudi v naslednjih petih letih novega načrta.

V revirju Jurka vas, ki predstavlja pol izbrane enote Straža-Toplice, smo poiskali lastnike, ki imajo vsaj pol hektarja veliko posest in niso v zadnjih petnajstih letih posekali niti 10 m³ na hektar površine. V katastrskih občinah, ki sestavljajo revir Jurka vas; to so Jurka vas, Gorenje Polje, Gorenja Straža in Prečna, smo z analizo posesti po lastnikih ugotovili, da je tako neaktivnih kar 126 lastnikov. V povprečju niso izvajali poseka še mnogo več kot 15 let. Poskušali smo vzpostaviti stik z njimi, kar nam je uspelo v 114 primerih, 9 lastnikov ne živi na naslovu, ki je v bazi, dostopni ZGS, izločili pa smo tudi 3 posesti, ki niso zasebne.

V naslednjem koraku smo izločili tudi vse tiste posesti, ki so spremenile lastništvo zaradi smrti (18) ali podaritve (3), ker pri njih ni mogoče trditi, da gre za kontinuirano neaktivnost. Trije lastniki niso bili zmožni odgovarjati.

Anketo je izpolnilo 90 lastnikov. Od teh jih je 18 odgovarjalo na domu, največ (66) jih je na anketo odgovarjalo po telefonu. Vsi preostali nedosegljivi so vprašalnik prejeli pisno in 6 jih je odgovorilo na poslano pošto. Med 90 anketiranimi so 4 lastniki, ki so na prvo, izločilno vprašanje odgovorili negativno, kar pomeni, da so posekali več kot 10 m³/lesa in naše evidence niso ustrezne ali pa so posek opravili brez odkazila. Tudi njih smo izločili iz obravnave, po vzroku neevidentirane sečnje pa jih nismo spraševali, saj to ni bil smisel raziskave.

Pri obdelavi smo tako upoštevali 86 anketnih listov.

Lastnike smo torej pozvali, da sami presodijo, kateri razlogi igrajo pomembno vlogo pri tem, da ne izkoristijo možnega etata. Pomen obravnavanih vzrokov so vprašani ugotavljali s petstopenjsko Likertovo lestvico (1-nepomembno, 2-malo pomembno, 3-pomembno, 4-precej pomembno, 5-zelo pomembno).

Preglednica 16: Odgovori neaktivnih lastnikov glede pomembnosti vzroka (1-5)

	1	2	3	4	5
V gozdu ni potrebna sečnja	30	8	17	13	18
Me ni nihče pozval k odkazilu	49	12	12	6	7
Lesu ne potrebujem	21	8	12	19	26
Denarja ne potrebujem	33	8	19	13	13
Nizke cene lesa	33	5	13	18	17
Draga sečnja in spravilo	30	6	10	21	19
Nisem usposobljen(a)	38	7	16	14	11
Nisem opremljen(a)	39	10	19	9	9
Posest je premajhna	44	8	9	16	9
Neurejene meje	61	8	9	4	4
Nepoznavanje lokacije	73	4	5	3	1
Strah pred klopi in zvermi	75	3	3	2	3
Nedostopen gozd (oteženo spravilo)	60	14	1	5	6
Gozd imam kot rezervo	20	6	22	17	21

Da bi izpostavili pomembnejše razloge, smo pomembnost 1 množili z 1, pomembnost 2 z dva in tako dalje do 5, kjer smo odgovore množili s 5. Rezultate smo rangirali in s tem pokazali, kateri so po njihovim mnenju najpomembnejši razlogi za mirovanje njihove posesti. Vrstni red se ne spremeni, tudi če upoštevamo samo močno vplivne odgovore 4 in 5.

Preglednica 17: Vrstni red vzrokov za neaktivnost po pomembnosti po mnenju samih lastnikov

	1	2	3	4	5	Točk	Rang
Lesu ne potrebujem	21	16	36	76	130	279	1
Gozd imam kot rezervo	20	12	66	68	105	271	2
Draga sečnja in spravilo	30	12	30	84	95	251	3
Nizke cene lesa	33	10	39	72	85	239	4
V gozdu ni potrebna sečnja	30	16	51	52	90	239	4
Denarja ne potrebujem	33	16	57	52	65	223	6
Nisem usposobljen(a)	38	14	48	56	55	211	7
Nisem opremljen(a)	39	20	57	36	45	197	8
Posest je premajhna	44	16	27	64	45	196	9
Me ni nihče pozval k odkazilu	49	24	36	24	35	168	10
Nedostopen gozd (otež. sprav.)	60	28	3	20	30	141	11
Neurejene meje	61	16	27	16	20	140	12
Nepoznavanje lokacije	72	8	15	12	5	112	13
Strah pred klopi in zvermi	74	6	9	8	15	112	13

Dodali smo tudi mnenje anketiranih podjetij, ki se ukvarjajo z gozdnimi izvajalskimi deli in predelavo lesa.

Preglednica 18: Odgovori anketiranih podjetij glede pomembnosti vzroka za neaktivnost (1-5)

	Skupaj	1	2	3	4	5
Potrebe po lesu so majhne	9	2	1	3	2	1
Nizka odvisnost od dohodkov iz gozda	9	1	0	3	3	2
Nizke cene lesa	9	1	0	2	4	2
Draga sečnja in spravilo	9	1	4	2	2	0
Nedostopen gozd (oteženo spravilo)	9	2	1	5	0	1
Posest je premajhna	9	2	1	0	2	4
Neurejene meje	9	2	2	3	1	1
Strah pred klopi in zvermi	9	7	2	0	0	0
Gozdovi predstavljajo lastnikom rezervo	9	0	1	1	3	4
Revirni gozdarji so premalo aktivni	9	4	2	0	3	0
Kriva je gozdarsko kmetijska politika	9	3	2	0	4	0

Spet smo pomembnost 1 množili z 1, pomembnost 2 z dva in tako dalje do 5, kjer smo odgovore množili s 5. Dobili smo naslednje rezultate;

Preglednica 19: Vrstni red vzrokov za neaktivnost po pomembnosti po mnenju podjetnikov

	Skupaj	1	2	3	4	5	Točk	Rang
Gozdovi predstavljajo lastnikom rezervo	9	0	1	1	3	4	37	1
Nizke cene lesa	9	1	0	2	4	2	33	2
Nizka odvisnost od dohodkov iz gozda	9	1	0	3	3	2	32	3
Posest je premajhna	9	2	1	0	2	4	32	3
Potrebe po lesu so majhne	9	2	1	3	2	1	26	5
Nedostopen gozd (oteženo spravilo)	9	2	1	5	0	1	24	6
Neurejene meje	9	2	2	3	1	1	24	7
Draga sečnja in spravilo	9	1	4	2	2	0	23	8
Kriva je gozdarsko kmetijska politika	9	3	2	0	4	0	23	8
Revirni gozdarji so premalo aktivni	9	4	2	0	3	0	20	10
Strah pred klopi in zvermi	9	7	2	0	0	0	11	11

Vrstni red obravnave posameznega vzroka smo postavili po pomembnosti, kot so jo skupaj izrazili vprašani lastniki in podjetniki.

5.5.1. Nizke lastne potrebe po lesu

Med razlogi za neaktivnost so torej majhne lastne potrebe na prvem mestu, po mnenju gozdarsko-lesarskih podjetij pa na petem. Nizka odvisnost od gozdnih dobrin v današnjem času deagrarnizacije podeželja niti ni presenetljiva. V preteklosti se je doma uporabljal les za gradnjo, stavbno pohištvo, notranjo opremo in drva. Danes so relativno lažje dostopni že polizdelki in končni izdelki, v preteklosti pa to ni bil primer, saj je bilo lesa relativno manj in je bil na trgu drag ter težko dosegljiv. Pomembno vlogo pri zmanjšanju potreb ima tudi opuščanje tradicionalne oblike ogrevanja, kurjenje v pečeh na drva. Zanimalo nas je, koliko sicer neaktivnih lastnikov v svojem gozdu pobira vsaj odmrlo drevesa in suhljad. Pozitivno je odgovorilo 36 lastnikov (42 %). Obravnavani gozdovi torej le niso popolnoma zapuščeni, kot se je zdelo, saj v približno polovici primerov lastniki izkoristijo odmrlo biomaso. To je pomembno predvsem iz sanitarno-varstvenih razlogov, ni pa razlogov za pretirano zadovoljstvo v gojitvenem smislu, kajti za usmerjanje vrednostnega razvoja sestojev so pomembna predvsem redčenja v mlajših razvojnih fazah. Pomembnejši je vidik samooskrbe z energijo. Spraševali smo po viru oz. kombinaciji virov.

Preglednica 20: Ogrevalni vir neaktivnih lastnikov

	<150.000 SIT*	>150.000 SIT*				Skupaj	%
Plin	4	5				9	10
	< 2000 lit	2-3.000 lit	>3000 lit				
Olje	4	5	6				15
Olje-drva						13	15
Drva-olje						7	8
	5 m ³	10 m ³	15 m ³	20 m ³	>20 m ³		
Drva	0	13	14	8	6	41	48
Toplovod	1					1	1
SKUPAJ						86	100

*Pri ogrevanju s plinom so lastniki bolj kot za volumen vedeli za skupno porabo v SIT

Pri ogrevanju je videti, da je obravnavana skupina lastnikov kljub vsemu še dokaj navezana na tradicionalno kurivo, drva v obliki polen, saj jih kot izključni vir ogrevanja uporablja 48 % lastnikov te skupine, kot prevladujoči vir še dodatnih 8 % in kot dopnilo še 15 %. Morda nekoliko presenetljiv rezultat lahko pojasnimo z dejstvom, da precej teh lastnikov živi na vasi. Modernega ogrevanja na biomaso ne uporablja nihče. Seveda se takoj postavlja vprašanje, kje lastniki dobijo les za kurjavo, če že 15 let ne sekajo v svojem gozdu, saj posušena drevesa in odmrle veje v veliki večini primerov ne zadoščajo. Odgovore je možno poiskati predvsem med naslednjimi možnostmi:

- nabiranje sečnih ostankov iz drugih gozdov, posebno pogosta praksa je to v državnem gozdu

- nakup drv na trgu

- nakup odpadne lesne surovine iz lesne predelave Novoles (tudi zamenjava za dopust)

Med zasebnimi lastniki poznamo predvsem obliko, ko lastnik po sečnji zaradi vzpostavitve gozdnega reda brezplačno ali za majhno nadomestilo odda drva. GG Novo mesto v državnih gozdovih ravna podobno, vendar napravljen les količinsko oceni in izstavi račun za oddana drva.

5.5.2. Gozd kot rezerva

Zelo pomemben razlog za neaktivnost je pojmovanje gozda kot rezerve, kar je del slovenske podeželske tradicije. Med ljudmi je namreč zakoreninjena miselnost, ki se kaže v večkrat slišnem sloganu, da je gozd kmečka banka. Ta izrek ali tovrstno miselnost je slišati celo v bolj strokovnih krogih, skoraj redno pa lahko to prebiramo v kmetijski literaturi. Razlog neaktivnosti je bil morda nekoč bolj razumljiv, saj drugačnih rezerv niti niso mogli imeti, pa tudi kvaliteta lesa ni imela tolikšnega pomena kot danes. Danes pa se premalo zavedamo in lastnikom gozdov razlagamo, da ima gozd svoj razvojni cikel. Potrebno ga je zasledovati z gozdarskimi ukrepi, ki se najbolj kažejo v gojitvenih delih ter negovalnih in pomladitvenih sečnjah. V kolikor načrtovanih del ne opravimo, pride do zaostanka sestojev v razvoju in celo v nekaterih primerih do nazadovanja, kar pomeni zmanjšanje vrednosti posameznih sestojev ali posesti. Take posesti pa vsekakor ne moremo enačiti z banko, ki naj bi dajala pozitivne rezultate. Tako so lastniki mnogokrat razočarani, ko bi radi po nekaj desetletjih varčevanja »dvignili obresti in del glavnice«, pa jim mora gozdar včasih razložiti, da to zaradi gojitvenih ali varstvenih del ne bo mogoče kar naenkrat in jim razloži kakšno od naslednjih situacij:

- da so zaradi izostanka redčenj prevladali močnejši in manj kakovostni osebki ali ekonomsko manj vredne drevesne vrste, stanje pa je sedaj potrebno reševati z zelo nizko jakostjo poseka

- da je bilo pomlajevanje prepozno zaključeno in je zaradi fiziološkega razkroja v preostalih osebkih vrednost posekanega lesa nižja, kot bi bila pred leti ali kaj drugega

- da so se razrasle grmovnice in drugo nizko drevje in ni naravnega pomlajevanja

- da se je sestoj pomladil z neustreznimi vrstami, tako da bo potrebno najprej opraviti gojitvena dela in počakati kakih 10 ali 15 let na pomladitev, potem pa bo možen vrednostni posek.

- da so se razmnožili podlubniki in se sme le omejeno ukrepati

- in podobno

Sicer pa je raziskava pomena rezerve (Medved, 2000) pokazala, da gozdu kot rezervi lastniki pripisujejo večji pomen v smislu investicij v strojno opremo, medtem ko rezervi za druge potrebe pripisujejo manjši pomen. Pomen narašča z velikostjo posesti in gozdu v lasti kmečkih gospodinjstev in je v teh skupinah pomembnejši od prodaje lesa, kar smo ugotovili

tudi z našo raziskavo. Po mnenju anketiranih podjetnikov iz gozdarsko-lesarskih vrst je ta razlog najpomembnejši za neaktivnost lastnikov.

5.5.3. Draga sečnja in spravilo

Trg delovne sile opremljene z delovnimi sredstvi deluje, na ponudbo pa vpliva vrsta ponujenega dela, delovne razmere in lokalne razmere glede prisotnosti izvajalcev. Za dela v gozdu lahko lastnik gozda najame registriranega izvajalca ali drugega lastnika gozda. Slednji so navadno vključeni v strojni krožek in dela opravljajo po načelu medsebojne sosedске pomoči. V praksi gre večkrat za opravljeno delo proti plačilu kot pa izmenjavo uslug. Trenutna cena takšnih uslug je okrog 3000 SIT (13 EUR) za izdelan prostorninski meter polen ter 2300 SIT (10 EUR) za posekan in izvlečen m³ povprečno debelega drevesa. Sicer pa je že omenjena raziskava v območju pokazala, da se vse manj lastnikov odloča za delo v tujem gozdu.

Po mnenju lesarjev in gozdarjev v podjetniški sferi razlog ni tako močno pomemben, saj se je uvrstil med naštetimi na 8. mesto. Tudi mi smo mnenja, da se bodo cene klasične sečnje in spravila postopoma zviševale, kar lahko vidimo na primerih iz zahodne Evrope. Lastniki so pač drugačnega mnenja in je to za njih zelo pomemben razlog. Cene je mogoče znižati le z zviševanjem odprtosti in uvajanjem novih tehnologij, ki omogočajo višje učinke izvajalcev del.

Ponudba kapitala vpliva na zmožnost vlaganj v gozdove za povečanje njihove vrednosti ter na opremljenost s stroji. Pomanjkanje kapitala je lahko tudi vzrok za odločitev o sečnji, čeprav smo že enkrat omenili, da gozd naj ne bi bil le banka oz. zavarovalnica.

5.5.4. Nizke cene lesa

Še bolj kot lastniki gozdov so poudarili nizke cene lesa trgovci in izvajalci, kar je pravzaprav presenetljivo. Za slabši odziv lastnikov gozdarji in lesarji krivijo tudi svoje odkupne cene. Stanje lahko le poskušamo razumeti tako, da se s tem poslom pač ukvarjajo že daljše obdobje in se še spomnijo, da je imel les včasih višji pomen in ceno. Cene se oblikujejo glede na ponudbo in povpraševanje. Nihanja se malenkostno zaznavajo tudi v teku koledarskega leta

glede na sezonsko ponudbo. Kupci imajo v času, ko je ponudba omejena, večjo toleranco (npr. 2. kakovostni razred priznajo za 1.), cene sortimentov pa se bistveno ne spreminjajo. Najbolj ugodni meseci za prodajo so od oktobra do januarja. Trenutno ima les višjo ceno bližje avstrijski in italijanski meji. Razmerje cen se poruši na majhnem slovenskem trgu predvsem ob večjih ujmah, ko padejo predvsem cene tanjšega lesa. Lastniki torej menijo, da so cene lesa prenizke ter se tudi zato ne odločajo za sečnjo. To pa pomeni, da na trgu namesto kot prodajalci pogosto nastopajo kot kupci, saj svoje potrebe po lesu zadovoljijo z nakupom lesa, polizdelka ali končnega izdelka. Iz pogovorov in dosedanje prakse je razbrati, da so ljudje predvsem nezadovoljni z odkupnimi cenami iglavcev, ki so bili v preteklosti bolj cenjeni in iskani. Cene iglavcev so nižje tudi zaradi zadostne ponudbe na tržišču, kar je posledica sušenja smreke in jelke zaradi živih in neživih dejavnikov. Kaj bi lahko svetovali lastnikom gozdov, da bi dosegli višje prodajne cene in se lažje odločali za izrabo možnega poseka? Predvsem to, da naj se poskusijo povezati in nastopijo na trgu s skupno ponudbo lesa in k nakupu povabijo čimveč različnih kupcev. Poznamo različne oblike povezovanja. Med njimi so bile v preteklosti najbolj znane temeljne organizacije kooperantov (TOK), ki so bile ob osamosvojitvi ukinjene in zadruga, vendar se ljudje zaradi nekaterih negativnih izkušenj v preteklosti neradi povezujejo v njih. Trenutno so aktualnejša povezovanja v društva lastnikov gozdov ali nastopanje na licitacijah lesa, ki jih organizirajo sami ali s pomočjo pooblaščenih organizacij. Oblika same prodaje niti ni najbolj pomembna; lahko se najboljšemu ponudniku les proda na stoječem, na kamionski cesti ali na skupnem prostoru za licitacijo. Slednja oblika bi verjetno dala najboljše prodajne cene, obremenjena pa je z dodatnim prevozom in stroški licitacije. Na osnovi povezovanja je mogoče ustanoviti tudi skupno primarno lesno-predelavo (npr. žaga) ali porabo (npr. daljinsko ogrevanje na biomaso).

5.5.5. Zavest lastnika o potrebnosti sečnje

Gre torej za mnenje lastnika, da ukrep v njegovem gozdu (še) ni potreben in je torej njegova neaktivnost zavestna in zelo verjetno zmotna. Verjetnost je velika ne samo zato, ker je v gozdu pravzaprav potrebno neprestano ukrepati, ampak tudi zaradi izjemnih rastišč in visokih lesnih zalog v preučevanih gozdovih. Že prej smo opisali značilnosti enote in rastišč, po katerih je jasno, da je težko mogoče, da po 15 letih ne bi bila potrebna nikakršna sečnja. To obdobje smo vzeli za mejno, velik delež teh posesti pa ni bil gospodarjen še mnogo dlje. Izjema so lahko le zelo mlade površine, vendar je teh malo in so večinoma na manjših

površinah. Vzrok je lahko samostojen in je nastal kot posledica neznanja in nepoznavanja zakonitosti razvoja gozdov in gospodarjenja z njim, lahko pa tudi izhaja iz drugega in že prej opisanega vzroka, da lastniki ne gospodarijo z gozdom zaradi pojmovanja gozda kot objekta rezerve za kasnejše potrebe. Za nepoznavanje zakonitosti razvoja gozdov je delno kriva tudi javna gozdarska služba, a to je že spet samostojen razlog, ki so ga lastniki uvrstili nižje po pomembnosti.

5.5.6. Ekonomska odvisnost lastnikov od dohodka iz gozda

Pripravljenost za sečnjo je večja pri lastnikih, ki so bolj ekonomsko odvisni od gozda. Pod ekonomsko navezanost razumemo pomen gozda za proračun gospodinjstva. Ta je višji, kolikor nižji so preostali dohodki gospodinjstva. Dolenjska ima trenutno nekaj paradnih konj slovenske industrije (Krka, Revoz, Adria, Trimco, GG Novo mesto itd), ki zaposlujejo veliko število delavcev in nudijo zaslužek tudi njihovim kooperantom, dobro zaslužijo pa tudi izvajalci sekundarnih dejavnosti. Zaposlenost je trenutno na visoki ravni. To se nekoliko pozna tudi na gozdovih, saj na njih lastniki večinoma ne izvajajo pritiska. Seveda se lahko zgodi tudi, da lastniki na gozd in njegov razvoj tudi malo pozabijo in etatov ne realizirajo niti delno. Ekonomsko odvisnost od gozda dodatno zmanjšuje tudi problem solastništva, ki pa smo mu v nadaljevanju namenili posebno poglavje. Anketirani lastniki so pomembnost razloga torej postavili nekje v sredino, medtem ko so podjetniki iz gozdu bližnjih dejavnosti postavili celo na tretje mesto. Ocenjujemo, da vsesplošna ekonomska odvisnost lastnikov od dohodkov iz gozda pada. Če simuliramo cene lesa v zadnjih desetih letih, se te niso bistveno spremenile, povprečni prodani sortiment je ostal nekje pri 7000 SIT/m³. Ravno nasprotno se je po naši oceni povprečni letni dohodek slovenskega gospodinjstva z 1.500.000 SIT povečal na 2.500.000 SIT.

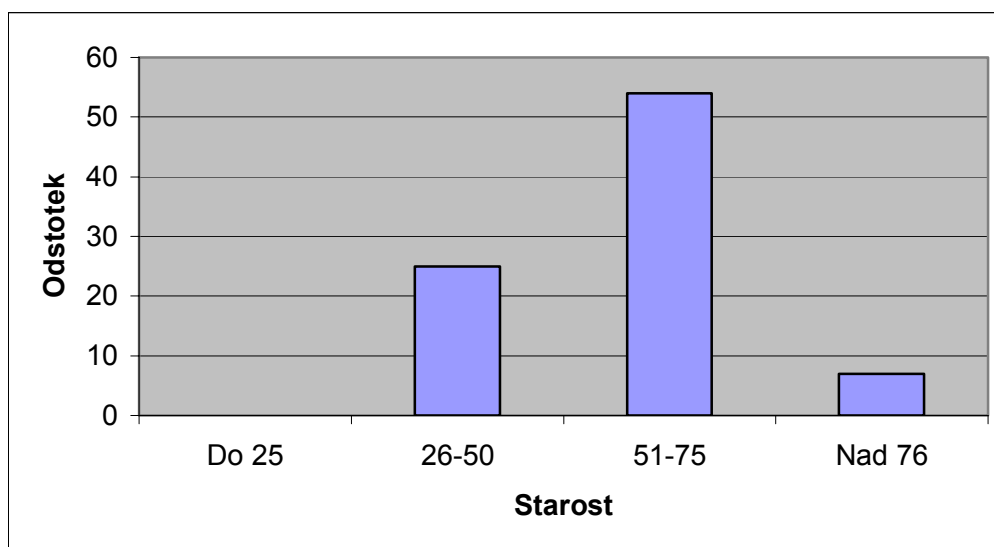
5.5.7. Sposobnost za delo, usposobljenost in opremljenost

Razlog sposobnosti in usposobljenosti se je uvrstil na sedmo, razlog slabe opremljenosti pa za njim in ga tako tudi obravnavamo.

Pri sposobnosti poprijeti za delo je zelo pomembna starost lastnikov, ki nakazuje na njihove zmožnosti za delo.

Preglednica 21: Starost neaktivnih lastnikov

Starost (let)	Skupaj	do 25	26-50	51-75	Nad 76
Število	86	0	25	54	7
%	100	0	29	63	8

Slika 8: Primerjava starostnih razredov neaktivnih lastnikov

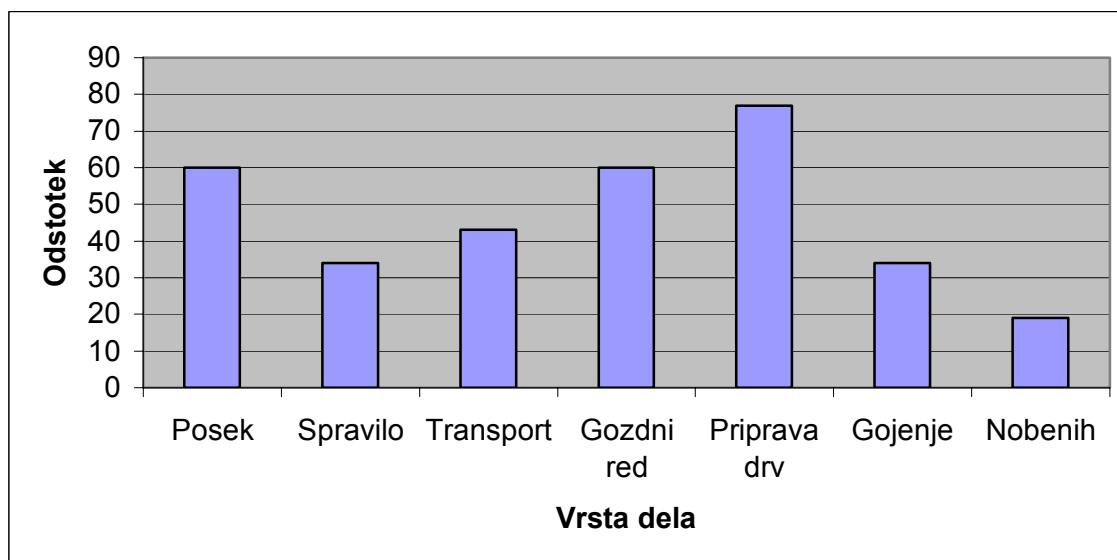
Le 29 % anketiranih je mlajših od 50 let, kar bi bila načeloma najboljša leta za fizično delo kot je gozdarsko. V obravnavani skupini neaktivnih lastnikov prevladuje starost 51 do 75 let (63 %), najstarejših pa je 8 %. Neaktivnih lastnikov, mlajših kot 25 let, ni. Starostna porazdelitev obravnavane skupine bi lahko bil močan vzrok za premajhno aktivnost teh lastnikov. Povprečna izračunana starost lastnika iz naše skupine je 57,0 let in jo kljub malo širšim starostnim razredom lahko primerjamo z anketo, opravljeno v območju med lastniki z vsaj 3 ha gozda (Kotnik, 2002), kjer je povprečna starost nižja (ugodnejša) in znaša 53,6 leta.

Lastnikov niti nismo spraševali po formalni izobrazbi iz gozdarstva ali tečajih, saj med neaktivnimi ne bi našli nikogar s tovrstno izobrazbo. Raje smo jih povprašali, ali so katero od faz sploh že kdaj sami opravljali v gozdu.

Preglednica 22: Izkušnje z deli v gozdu

	Posek	Spravilo	Transport	Gozdni red	Priprava drv	Gojenje	Nobenih
Število oseb	52	29	37	52	66	29	16
% odgovorov	60	34	43	60	77	34	19

Rezultati so pravzaprav presenetljivi. Veliko lastnikov in solastnikov je že delalo v gozdu; okoli dve tretjini se jih je ukvarjalo s posekom, pripravo drv in gozdnim redom. Manj kot polovica lastnikov je les spravljalo, vozilo, ali gozd gojilo. Da niso ničesar delali v gozdu, se je izreklo le 19% lastnikov in solastnikov, kar pomeni, da težko govorimo o pomanjkanju delovnih navad. Sklop se smiselno navezuje na prejšnje razmišljanje o starosti, saj je verjetno prevladujoča skupina lastnikov in lastnic (starejši od 50 let) v gozdu opravljala tradicionalna dela na podeželju, predvsem pripravljala drva, danes pa tega zaradi naporov ali drugačnih navad ne počne več.

Slika 9: Izkušnje po vrstah del

Opremljenost neaktivnih lastnikov z motorno žago je s 84 % relativno visoka, značilno pa zaostaja za povprečnim anketirancem v območju z vsaj 3 ha gozda (Kotnik, 2002), tam ima žago 97 % lastnikov.

Preglednica 23: Opremljenost z motorno žago

	Nima	Ima
Število	14	72
%	16	84

Preglednica 24: Starost motornih žag

Približna starost	Skupaj	5	10	15	20	25	Nad 25
Število	72	19	16	16	13	4	4
%	100	26	22	22	18	6	6

Povprečna starost motorne žage je 10,77 let, medtem ko je v območju podobna oz. celo višja, 11,25 let. V našem primeru je žal višji delež žag starejših od 10 let, ki jih lahko štejemo za nevarne (52 %). V območju je delež nevarnih žag nižji in znaša 38 %. Novejše žage so izpopolnjene in imajo poudarek predvsem na ergonomiji in varnosti, starejše žage pa v tem pogledu najbolj zaostajajo in predstavljajo visoko potencialno nevarnost. Zasebni lastniki gozdov gozdarsko mehanizacijo kupujejo samostojno in se pri tem ne organizirajo. Kmetje, ki delajo več v gozdu, imajo novejše profesionalne žage, ostali lastniki gozdov pa v glavnem kmečke žage, ki izpolnjujejo ergonomске in varnostne zahteve. Vsak kmet ima navadno tudi več žag (Kotnik, 1997), ki pa so stare tudi do 35 let. Uporaba osebnih zaščitnih sredstev pri sečnji je pri zasebnih lastnikih pomanjkljiva. Vsi v glavnem uporabljajo zaščitno obutev in rokavice, čelado in zaščito sluha le četrtina, zaščitne hlače in obleko pa ima le malo posestnikov. Le tisti, ki opravljajo delo tudi v drugih gozdovih, imajo vso opremo in jo tudi v glavnem uporabljajo.

Glede sredstev za spravilo ali prevoz lesa smo najprej povprašali zelo na splošno: ali jih lastniki imajo. Polovica neaktivnih lastnikov ima spravilno ali prevozno sredstvo, kar se vidi tudi po opravilih, ki so jih v preteklosti že opravljali.

Preglednica 25: Sredstva za prevoz ali spravilo lesa

Spravilno-prevozno sredstvo	Ima	Nima
Število	45	41
%	52	48

Preglednica 26: Starost sredstva za prevoz ali spravilo lesa

Spravilno ali prevozno sredstvo									
Traktor	Približna starost	Skupaj	5 let	10 let	15 let	20 let	25 let	30 let	Več
	Število	28	3	6	4	7	3	1	4
	%	100	11	21	14	25	11	4	14
Motokultivator	Število	13		4	1	4	4		
	%	100		31	8	31	31		

Traktor ima v lasti le 32 % neaktivnih lastnikov. Povprečna starost traktorja teh lastnikov gozdov je 18,6 leta. Motokultivator ima 15% lastnikov, povprečna starost pa je 18,1 leta. Skupno je torej nekaj manj kot polovica lastnikov opremljena za spravilo oz. prevoz. V območni anketi med lastniki z vsaj 3 ha ima 95% lastnikov vsaj 1 traktor, nekateri tudi več. Od tod verjetno tudi razlog, da je povprečna starost celo nekoliko višja, 22 let. Prevoz lesa s prikolicami je v zasebnih gozdovih del spravila. Les za domačo porabo, predvsem kurjavo, se iz gozda v glavnem vozi s traktorskimi prikolicami po poteh in delno po utrjenih vlakih. Polprikolic z nakladalnimi napravami je v območju le nekaj, zato nakladanje na prikolice poteka še ročno. Tudi v prihodnje je treba upoštevati ta način spravila in prilagoditi gradnjo vlak tudi prevozu lesa s polprikolicami in prikolicami.

V območju so se v organizaciji strojnih krožkov pojavili tudi sekalni stroji za izdelavo sekancev za kurjenje. Ta tehnologija in način izkoriščanja lesne biomase je še v razvoju, se pa pojavljajo inicialna jedra, kjer se ta ideja razvija (Šmarjeta, Straža, Semič ...). Priključki za cepljenje drv se hitro uveljavljajo.

Primerjava z GG Novo mesto, koncesionarjem v državnih gozdovih novomeškega območja; sečnjo in izdelavo v celoti izvajajo z ročnimi motornimi žagami Jonsereds in Husquarna novejših izdelave. S še nekaterimi koncesionarji se dogovarjajo za skupni nakup sekalnika za

strojno sečnjo. Spravilo lesa opravljajo v večini (80 %) s prilagojenimi traktorji Ferguson, Landini in lažjimi zgibniki tipa Woody 110, vse novejšega letnika.

Pri spolu smo ugotovili, da je lahko zelo pomemben za aktivnost v gozdu. V naši raziskavi se v polovici primerov ženske pojavljajo kot lastnice neaktivnih posesti. V anketi iz območja so med 191 lastniki ženske zastopane z le 7 %. Delež lastnic je v Sloveniji večji pri manjših posestnih kategorijah (do 45 %), medtem ko v kategoriji 30 ha in več pade na 20 % (Medved, 2000). Lastnice so v gozdu manj aktivne od moških, saj jih je aktivnih pri delu v gozdu le 35 %, medtem ko je lastnikov aktivnih 76 %. Ista anketa je pokazala, da je možnost zaposlitve kot gospodarski cilj med vsemi tovrstnimi cilji najmanj pomemben. Nezgode kot indikator usposobljenosti so pogostejše pri lastnikih z manjšo posestjo.

Pravzaprav je pri tem kompleksnem vzroku vseeno, ali gre pri pomanjkanju lastnega dela v gozdu za ostarelost, nezmožnost, pomanjkanje časa, neusposobljenost ali pomanjkljivo opremljenost. V večini primerov je za lastnika in gozd (z vidika usmerjanja vrednostnega razvoja) bolje delovno silo najeti, kot pa delo pustiti neopravljeno.

5.5.8. Velikost posesti

Posest je celo nekoliko večja kot povprečna slovenska, v evropskem merilu pa so te posesti seveda majhne, posebno z vidika trajnosti. Vzrok se zanimivo pojavlja med manj pomembnimi, kar na nek način tudi potrjuje pravilnost ključnega vzroka »nizke potrebe po lesu«. Pri teh lastnikih se s povečanjem posesti potrebe ne bi zvišale. Lastniki menijo, da ni vzrok za neaktivnost v majhnosti posesti tudi zato, ker so v teh gozdovih lepe lesne zaloge in prirastki, v povprečju kar 360 m³/ha in 10 m³/ha, v teh neaktivnih posestih pa so vrednosti pogosto še višje. Majhnost v površini torej na nek način kompenzira visoka lesna zaloga. Primer zato ne gre posploševati v slovenskem merilu, kjer je majhna posest zelo moteč dejavnik. Tudi podjetniki v območju menijo, da je med naštetimi vzrok po pomembnosti na visokem četrtem mestu. Raziskava na področju Slovenije (Medved, 2000) je pokazala, da pogostost sečenj narašča z velikostjo gozdne posesti. Na oceni števila lastnikov in števila sečenj je bilo izračunano, da 42 % lastnikov vsako leto opravlja sečnjo (Winkler, 1987).

Gozdnogospodarske posledice drobljenja posesti opredeljuje Winkler kot naslednje (Winkler, 1996):

- razdrobljeni zasebni gozdovi so praviloma slabše ohranjeni, imajo nižjo hektarsko lesno zalogo ter manjši prirastek
- stroški gospodarjenja so večji
- pri individualni prodaji lastniki dosegajo slabše ekonomske rezultate
- delež tržne proizvodnje na enoto gozdne površine je manjši

Zato je drobljenje zasebne gozdne posesti problem z gospodarskimi posledicami, predvsem pa pada interes za gospodarjenje z gozdom.

S pravnim poslom med živimi se ne sme deliti zaščitene kmetije, ki izpolnjuje pogoje po 2. členu zakona o dedovanju kmetijskih gospodarstev (ZDKG, Ur. l. RS, št. 70/95). Zaščitena kmetija po tem zakonu je kmetijska oziroma kmetijsko-gozdarska gospodarska enota, ki obsega najmanj 5 ha in ne več kot 100 ha primerljive kmetijske površine. Za 1 ha primerljive kmetijske površine po tem zakonu se šteje 8 ha gozdov ali 5 ha gozdnih plantaž. Kmetije, ki sicer izpolnjujejo pogoje iz prvega odstavka tega člena, sestavljajo pa jih izključno gozdovi,

se ne štejejo za zaščitene kmetije. Zaščiteno kmetijo deduje praviloma samo en dedič. Samo ob pogojih, ki jih določa ta zakon, lahko deduje kmetijo več dedičev.

Promet ostalih zemljišč pa mora potekati po postopku in na način, določen z Zakonom o kmetijskih zemljiščih (1996), kamor spadajo tudi gozdovi. Upoštevan mora biti prednostni vrstni red kupcev:

1. solastnik,
2. zakupnik,
3. lastnik, katerega zemljišče, ki ga ima v lasti, zakupu ali drugačni obdelavi, meji na zemljišče, ki je naprodaj,
4. drugi lastnik, ki ima zemljišče, ki ga ima v lasti, zakupu ali drugačni obdelavi v primerni oddaljenosti,
5. Republika Slovenija preko Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije,
6. občina, na območju katere leži nepremičnina,
7. organizacija, ki ji je zemljišče ali kmetija potrebna za opravljanje kmetijske ali gozdarske dejavnosti in ima sedež v primerni oddaljenosti.

Ob enakih pogojih ima med lastniki prednostno pravico tisti, ki mu kmetijska ali gozdarska dejavnost pomeni edino ali glavno dejavnost. Zemljiška posest se ne sme negospodarno razdrobiti; prodajna cena zemljišča ne sme pomembno odstopati od prodajne vrednosti primerljivih zemljišč v okolišu.

Republika Slovenija ima predkupno pravico pri nakupu varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom, razen če je izredna poudarjenost funkcije, zaradi katere so gozdovi razglašeni za gozdove s posebnim namenom, v interesu lokalne skupnosti. V tem primeru ima slednja predkupno pravico. Navedena določila o prometu z gozdovi imajo dva cilja:

- varovalne gozdove in gozdove s posebnim namenom zaradi javnega interesa pridobiti v javno last,
- vplivati na čim manjše drobljenje gozdne posesti (Winkler, 1996).

Delež državnih gozdov je smiselno povečevati predvsem v državah s sorazmerno malo gozdovi in z občutljivimi ekološkimi problemi (Winkler, 1997).

5.5.9. Premajhna aktivnost javne gozdarske službe

Premajhna aktivnost ZGS in še koga, ki mu je za gozdove in podeželje kaj mar, je sekundaren vzrok, kajti lastniki morajo v prvi vrsti sami skrbeti za svojo lastnino. Nekateri lastniki razmišljajo laično, z znanjem, ki so ga prejeli od svojih prednikov, okoliških lastnikov, medijev. Komuniciranje delimo na medosebno in množično. Za nas sta pomembni obe vrsti. Množično, ki je značilno za višje razvite družbene oblike, se pojavlja v obliki sestankov, radia, TV, objav, tiska itd. Medosebno, torej med lastnikom in gozdarjem, pa je glede na tip svetovanja, ki se dotika konkretnega gozdnega prostora, najbolj poglobljeno in konkretno. Svetovanje je najbolj učinkovito na terenu, torej v gozdu. Takrat lahko predstavimo gojitvene načrte, opravimo skupni ogled gozda, kjer razlago podkrepimo s primeri, ki so tam tudi najbolj očitni in za lastnika dojemljivi. Gozdar kot delavec v javni službi izvaja svetovalno službo za lastnikovo strokovno delo z gozdom, hkrati varuje javni interes in v skrajnem primeru deluje restriktivno. Pri tem mora uživati zaupanje in spoštovanje, ki pa je pri današnjih finančno slabše urejenih razmerah v javni gozdarski službi včasih tudi omajano. Gozdar se tako v nobenem primeru ne bi smel znajti v vlogi lastnikovega partnerja pri izvedbenih delih ali odkupu, ker je s tem nejasna njegova prvotna vloga in verodostojnost komunikacije.

Neaktivni lastniki so v naši raziskavi sicer milostno ocenili krivdo gozdarske službe, ker v mnogih primerih pač mislijo, da v njihovem gozdu sečnja ni potrebna. Nekateri lastniki so se kmalu po anketiranju odločili za ogled in tudi odkazilo v parceli. Ne redko smo odkazali tudi preko 100 m³/ha nujnega poseka. Seveda mora gozdar kljub svojemu znanju in prepričanju v nujnost izvedbe določenega dela spoštovati lastnikove odločitve, saj je po zakonu z zagroženo izvršbo in kaznijo nujna le izvedba sanitarnih del, medtem ko se pri gojitvenih delih in rednih sečnjah lastnik sam odloča, ali bo predlagano izvedel. Vsaka prisila bi glede na izkušnje iz preteklosti (obvezni poseki in oddaje lesa) prinesla visok odpor javnosti in omajala trudoma pridobljeni ugled javne gozdarske službe.

Podjetniki iz območja so v tem pogledu še bolj prizanesljivi kot lastniki in gozdarjev na terenu ne krivijo za trenutno stanje. Malce bolj kritični so do gozdarsko kmetijske politike, pa karkoli so že razumeli pod tem terminom.

5.5.10 Dostopnost gozda

Lastniki slabega dostopa do gozda ne krivijo za svojo neaktivnot, medtem ko podjetniki razmišljajo bolj tehnološko in ta vzrok postavljajo na rob zgornje polovice obravnavanih. Vzroku ne bi pripisali večjega pomena v tem revirju, kar pa ne pomeni, da je razlog drugod tudi manj pomemben. Tudi študije primerov iz obravnavanega območja, ki so zajeti v posebnem poglavju, z veliko večino kažejo na povečanje izrabe možnega poseka ob vsakokratni izboljšavi odprtosti gozdov.

5.5.11. Poznavanje lokacije in mej

Lastniki slabo gospodarjenih parcel trdijo, da poznajo lokacijo parcele in da so meje dobro urejene. Lastnike je večkrat sram priznati resnico, zato se pri dejanskem ogledu parcele velikokrat izkaže, da svoj gozd in njegove meje slabo poznajo. Sicer gre v primeru revirja Jurka vas za urejene gozdove z daljšo tradicijo gospodarjenja. Ta dva vzroka sta v drugačnih okoliščinah v slovenskem merilu lahko tudi ključna. Tudi podjetniki ju uvrščajo po pomembnosti nekje na sredino naštetih vzrokov.

5.5.12. Strah pred klopi in zvermi

Strah je med vzroki v primeru obeh anket na zadnjem mestu. Obravnavani gozdovi so relativno odprti, dostopni, številčnost zveri je tu nižja, področje glede okuženosti s klopi ni med kritičnimi v slovenskem prostoru. Kot zelo pomemben so ta razlog našteli le trije lastniki, boljše rečeno lastnice. Ena izmed njih je tudi navedla zakaj; njen otrok se je zaradi pika klopa okužil z boreliozo.

5.6 SOLASTNIŠTVO

V anketi smo poskušali izvedeti, kako je med neaktivnimi lastniki do solastništva prišlo, kako solastniki gledajo na svoj položaj v tej obliki lastništva in do kakšne mere jih oblika moti in na kakšen način bi solastništvo odpravljali, če bi se tega lotili.

Preglednica 27: Nastanek solastniškega deleža

	Skupaj	Dedovanje	Darilo	Član agrarne ali vaške skupnosti
Število	37	30	1	6
%	100	81	3	16

Dedovanje je najpogostejši vzrok delitve posesti. Člani vaške skupnosti prihajajo iz vasi Drenje in so tudi zaradi t.i. gmanjske hoste v malo slabših odnosih.

Z lastnino lahko solastniki gospodarijo enako, kadar imajo skupne potrebe. Zatorej je močno odvisna oblika gospodarjenja od dejstva, ali živijo solastniki v istem ali ločenih gospodinjstvih.

Preglednica 28: Bivanje solastnikov v skupnem gospodinjstvu

	Skupaj	Da	Ne	Nekateri
Število	37	9	25	3
%	100	24	68	8

V večini primerov solastniki neaktivnih posesti ne živijo v istem gospodinjstvu.

Preglednica 29: Socioekonomski kmetijski status solastnikov

	Skupaj	Ni kmet	Čista kmetija	Mešana kmetija	Dopolnilna kmetija	Ostarela kmetija	Nekmečka kmetija
Število	37	21	1	3	7	4	1
%	100	57	3	8	19	11	3

Na kmetiji živi 43 % vprašanih, vendar sta med vrstami kmetij v ospredju dopolnilna in ostarela. Poenostavljeno bi lahko rekli, da so nekmečki in na kmetijo manj navezani lastniki manj aktivni tudi v gozdu.

Preglednica 30: Način dela solastnikov

	Skupaj	Skrbnik obvešča ostale	Soglasje vseh	Gozd je v zakupu	Da v gozdovih ne izvajamo del
Število	37	7	28	0	2
%	100	19	76	0	5

Samo 19 % ima skrbnika (pa še ta je malo aktiven), pri kar 76 % je potrebno soglasje vseh, kar je lahko zelo problematično, 5 % pa se jih je kar odločilo, da sploh ne bodo izvajali nikakršne dejavnosti. V zakupu ni nobena gozdna posest.

Preglednica 31: Odnos solastnikov do solastništva

	Skupaj	Ne moti	Moti, a ne preveč	Moti, odpraviti
Število	37	28	3	6
%	100	76	8	16

Zanimivo, da neaktivna posest v kar 76 % lastnikov niti ne moti, kar pomeni, da solastništvo niti ni eden ključnih razlogov za njihovo neaktivnost. Pomembno vlogo igra solastništvo le pri 16%, ki bi si želeli solastništvo odpraviti.

Preglednica 32: Možni načini odprave solastnine

	Skupaj	Odkup deleža	Fizična delitev posesti	Prodaja solastniških gozdov	Podaritev deleža enemu od solastnikov	V nobenem primeru ga ne bomo odpravljali	Drugo
Število	37	1	9	1	12	12	2
%	100	3	24	3	32	32	5

Hipotetično vprašanje je vendarle ponudilo nekakšne rezultate, saj je trdno prepričan, da ne bodo odpravljali solastnine le 32 % neaktivnih solastnikov. Z enakim deležem se pojavlja možnost podaritve enemu od solastnikov, sledi fizična delitev, ki je manj zaželena zaradi manjšanja površin parcel, ter z manjšim odstotkom odkup in prodaja ter drugo (ne vem in kakor bodo rekli drugi).

5.7 VPLIV ODDALJENOSTI LASTNIKA OD GOZDA NA IZKORIŠČENOST ETATA

S primerjavo oddaljenosti bivališča aktivnih in neaktivnih lastnikov od gozda smo poskušali ugotoviti, ali lahko pri neaktivnih lastnikih to dejstvo pomeni enega ključnih vzvodov za njihovo pasivnost.

Neaktivni:

Med neaktivnimi smo razen anketiranih upoštevali tudi lastnike, ki so bili nedosegljivi in tiste, ki niso bili zmožni odgovarjati. Med 98 lastniki in solastniki je v krogu 5 kilometrov (domačini) 60 neaktivnih lastnikov, do 25 km jih je še 16, do 50 km eden (iz Šentruperta) in nad 50 km 21 (13 iz Ljubljane in okolice in po eden iz Celja, Trbovelj, Domžal, Bleda, Radovljice, Jesenic, Nemčije in Kanade).

Aktivni:

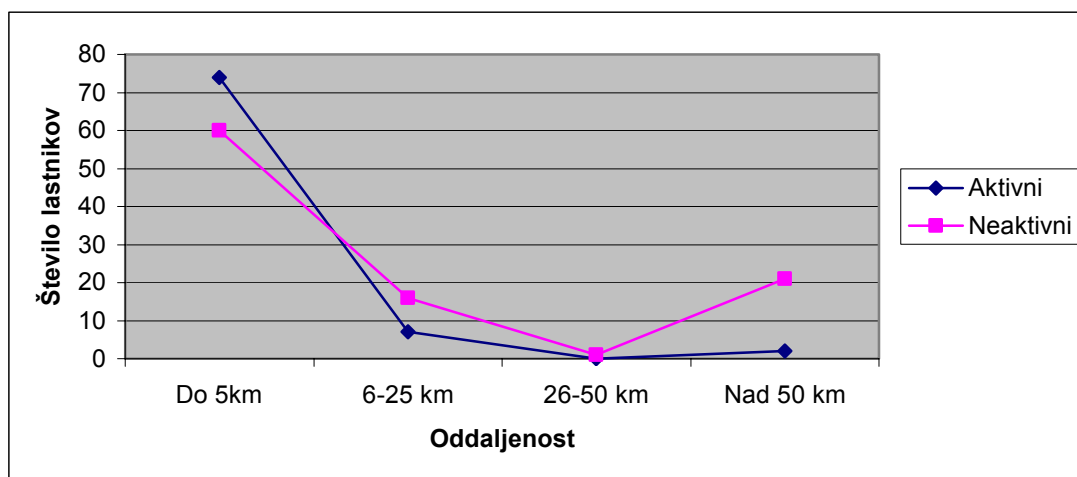
Medtem ko pri neaktivnosti obravnavamo vse tovrstne lastnike v revirju, smo pri aktivnih naključno izbrali nekaj oddelkov in preverili oddaljenost tistih lastnikov od svojega gozda, ki imajo zaradi enakosti kriterijev vsaj pol hektarja skupne gozdne površine. Naključni izbor je dal naslednje oddelke v ko Jurka vas; 5,9,13,17,62,71.

V teh šestih oddelkih je bilo 83 aktivnih lastnikov z nad pol hektarja gozda. Kar 74 jih prihaja od zelo blizu, do 5 km, so torej domačini. Med 6 in 25 km oddaljenosti ima gozd 7 lastnikov, nihče ni med 26 in 50 km, medtem ko sta nad 51 km oddaljena dva aktivna lastnika.

Preglednica 33: Oddaljenost neaktivnih in naključno izbranih aktivnih lastnikov od gozda

	Skupaj	Do 5km	6-25 km	26-50 km	Nad 50 km
Aktivni	83	74	7	0	2
Neaktivni	98	60	16	1	21

Razlike med skupinama sta nastali predvsem v segmentu nad 50 km, kjer je bistveno več neaktivnih lastnikov. Če predpostavimo, da je 50 km meja rentabilnosti kamionskega prevoza, kar velja še posebej za manj vredne sortimente, je 21 lastnikov oz. 21,4 % vseh neaktivnih lastnikov in solastnikov izven te meje in bi oddaljenost lahko vplivala na njihovo neaktivnost.

Slika 10: Primerjava oddaljenosti neaktivnih in naključno izbranih aktivnih lastnikov od gozda

5.8 POVEZAVE MED VZROKI

Poskusili bomo navesti povezave med vzroki, v oklepaju pa bomo zapisali ugotovljeni rang vzroka po pomembnosti. Sorodni vzroki materialne narave so »gozd kot rezerva« (1), »nizke lastne potrebe po lesu«(2) in »nizka odvisnostjo od dohodkov iz gozda« (5), ki so v današnjem času deagrarizacije podeželja razumljivi. Ekonomska navezanost na gozd je odvisna od pomena gozda za proračun gospodinjstva, socialnih razmer, višine ostalih dohodkov gospodinjstva in njihovega števila članov in še vrste drugih dejavnikov. Pomembno vlogo pri zmanjšanju potreb ima tudi opuščanje tradicionalne oblike ogrevanja, kurjenja v pečeh na drva.

Med materialne vzroke, ki učinkujejo na izkupiček pri gospodarjenju z gozdom lahko naštejemo »nizke cene lesa« (3) in »draga sečnja in spravilo« (4).

Ta dva sorodna sklopa s skupno petimi vzroki sta po mnenju lastnikov samih podjetnikov in lastnem mnenju v večini primerov odločilna pri neaktivnosti lastnikov. Na žalost je na pojmovanje rezerve, cen lesa in izvajalskih del ter potrebe in odvisnost od gozdnih dobrin zelo težko vplivati. Pa vendar, z ustrežnejšim pojmovanjem rezerv in povečanjem lastnih potreb, tukaj imam v mislih tudi sodobno ogrevanje na biomaso, je mogoče stvari premakniti z mrtve točke. Poleg tega je z boljšim organiziranjem pri izvedbi del in prodaji lesa mogoče iztržiti nekaj več in tako realizirati še kak dodaten odstotek načrtovanega etata. Delo je lahko cenejše tudi na račun boljšega dostopa v gozd (11). Tako lahko na pogled manj pomemben vzrok neposredno vpliva na pomembnejšega.

Naslednji po velikosti je sklop tehnoloških vzrokov in sicer »nesposobnost in neusposobljenost«(7), »slaba opremljenost« (8), »visoke cene sečnje in spravila (4)« ter »premajhna odprtost oz. oteženo spravilo« (11). Čeprav po ocenah pomembnosti nekoliko zaostaja za zgoraj naštetimi in je morda pri odločanju o realizaciji etatov nekoliko podrejen, pa je pomemben predvsem z vidika varnosti pri delu in njegove humanizacije. Poleg tega smo z anketo ugotovili višjo starost neaktivnih lastnikov, podpovprečno opremljenost in kar polovično zastopanost žensk kot lastnic parcel, kar dodatno pojasnjuje vzroke neaktivnosti in njihov pomen.

Precej lažje je vplivati v primerih, ko je za neaktivnost krivo mnenje lastnikov, da »v gozdu ni potrebna sečnja« (6), še posebno v obravnavanih gozdovih z izjemnimi rastnimi sposobnostmi. Vzrok je tesno povezan s »pasivnostjo javne gozdarske službe«(10). Potreben je le skupni ogled gozda, strokovno podprto in realno svetovanje in že je verjetnost realizacije del veliko večja.

»Premajhna posest« (9) v teh lokalnih razmerah kot kaže ni odločilen dejavnik pri realizaciji etatov. Mnenje lastnikov razumemo, saj so v revirju lepe lesne zaloge in prirastki, gozd pa kot kaže pomeni lastnikom rezervo oz. nekakšno varnost. Menimo sicer, da lastniki pomen velikosti gozda podcenjujejo in bi se ob večji posesti nekoliko bolj zanimali zanj, rezervam pa namenili manjši del posesti. Tudi ekonomska odvisnost od gozda bi zrasla. Povprečna zasebna gozdna posest v Sloveniji se je v zadnjih sto letih žal prepolovila, samo po 2. svetovni vojni se je zmanjšala za 40 % kot posledica deagrarizacije prebivalstva (Medved, 1991). Avtor tudi dokazuje, da je od velikosti posesti močno odvisno lastno delo v gozdu, medtem ko s količino poseka ni v medsebojni odvisnosti.

Oddaljenost kot vzrok neaktivnosti je lahko zelo pomembna tam, kjer sicer so lastne potrebe po lesu, pa jih stroški transporta onemogočajo. Oddaljenost je lahko odločilna tudi pri stiku z revirnim gozdarjem, saj prav osebni stik največ pomeni.

Solastništvo ima še več možnih povezav, saj imajo zaradi različnih interesov lastniki pomisleke glede izvedbe del kljub potrebam po lesu, odvisnosti od dohodkov, mnenju o ugodnih cenah lesa, ... Solastništvo je lahko torej precej samostojen vzrok, seveda pa je mogoče, da nastopa tudi v številnih povezavah.

Posrednih in neposrednih povezav je še veliko in jih je veliko več, kot posameznih vzrokov.

7 VPLIV JAVNE GOZDARSKE SLUŽBE

Usmerjanje gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji opravlja ne glede na lastništvo javna gozdarska služba – Zavod za gozdove (ZGS). Gozdovi so naravno bogastvo, zato je gospodarjenje določeno na podlagi gozdno gospodarskih in lovsko gojitvenih načrtov.

ZGS je poleg drugih nalog zaupana tudi izbira drevja za posek, seveda ob sodelovanju lastnikov. Izbira drevja za posek je najpomembnejši ukrep za doseganje funkcionalnih ciljev pri gospodarjenju z gozdom. Pri odkazilu lastnik navede želje in potrebe, gozdar v službi države oz. javnosti pa ob upoštevanju načrtov označi drevesa, ki jih lastnik lahko poseka, če želi. Druge pomembnejše naloge ZGS:

- izdelava strokovnih podlag za gospodarjenje z gozdovi
- financiranje in sofinanciranje vlaganj iz proračuna
- izvajanje upravnega postopka in izdaja soglasij za posege v gozdni prostor
- varstvo
- svetovanje in izobraževanje
- skrb za vzdrževanje gozdnih cest
- načrtovanje razvoja populacij divjadi in ukrepov v okolju za živalski svet.

7.1 UČINEK NAŠEGA STIKA Z LASTNIKI

Od 1. januarja 2003 do 31. junija 2004 smo torej v revirju Jurka vas poiskali lastnike, ki imajo vsaj pol hektarja veliko posest in niso v zadnjih petnajstih letih posekali niti 10 m³ na hektar površine. V katastrskih občinah, ki sestavljajo revir Jurka vas; to so Jurka vas, Gorenje Polje, Gorenja Straža in Prečna, smo poskušali vzpostaviti stik z njimi, kar nam je uspelo v 114-ih (od 126) primerov. Kot posledica ankete, pogovorov in nasvetov se je za odkazilo odločilo 35 oseb na 22-ih posestih, od katerih je 6 solastniških. Dopuščamo tudi možnost, da bi pri katerem od lastnikov tudi sicer prišlo do odkazila, vedeti pa moramo, da večina teh posesti ni bila gozdarsko obravnavana še precej več kot 15 let, zato je takšnih naključij verjetno malo.

Preglednica 35: Dosežena odkazila v posesti, ki je last neaktivnih anketirancev

K.O.	Odkazilo (m ³)	Število vseh aktiviranih posesti	Število aktiviranih solastniških posesti	Število aktiviranih lastnikov in solastnikov
Jurka vas	977	16	3	19
Gor. Polje	299	3	2	11
Prečna	182	3	1	5
Gor. Straža	0	0	0	0
SKUPAJ	1458	22	6	35

Verjamemo, da je poldrugo leto prekratko obdobje za resno analizo, saj smo zadnje ankete opravili šele jeseni 2003, zato so imeli nekateri lastniki le nekaj mesecev časa za razmislek in odločitve. Odkazila v neaktivnih posestih so bila opravljena tudi na koncu obravnavanega obdobja in še trajajo. Z doseženim smo zadovoljni. Prepričali smo 31 % lastnikov in solastnikov. Poldrugi tisoč m³ lesa kot posledica naše raziskave pač ni zanemarljiva količina, saj ima vsa skupnost nekaj od tega. V prvi vrsti lastnik, pa izvajalci, trgovci, predelovalci, država... Ukrep je glede na dalj časa trajajočo neaktivnost povsod izboljšal stanje gozda. Tudi v absolutni količini odkazila, ki je znašalo v tem obdobju 15.381 m³, predstavlja posek na posesti do takrat neaktivnih skoraj desetino, če pa odštejemo še posek v državnem gozdu (4072 m³), pa je naša dejavnost vplivala na 13 % porast poseka v tem obdobju v zasebnem gozdu. Kljub dodatnemu angažiranju nismo dosegli vsega načrtovanega odkazila v revirju.

Koliko ZGS zares vzpodbuja izkoriščanje potencialov v zasebnem gozdu? Odgovorili bi lahko z eno besedo. Premalo. Vloga ZGS je pač premalo aktivna. Pisanje načrtov, čakanje na klic lastnika za odkazilo in spremljava odkazila kot evidenco dejanskega poseka vsekakor ne vodi k boljši izkoriščenosti potencialov. Pobuda lastniku s strani ZGS je prej izjema kot pravilo, pa še takrat gre večinoma za nujna varstvena in gojitvena dela. Le redko gozdarji poiščejo lastnika in mu svetujejo glede potrebnosti redne sečnje. Morda bi kdo celo pomislil, da gre tukaj za vtikanje v osebno lastnino ali celo nek osebni interes gozdarja javne gozdarske službe, pa ni tako. Gre le za realizacijo načrta, ki je napisan v korist lastnika in javnosti. Pri nagovarjanju za realizacijo del je zelo pomembno, da je revirni gozdar neobremenjen z izvajalskimi deli in odkupom, kakor se vse pre pogosto v praksi dogaja. Svetovati mora trezno in strokovno, kar je glede na zahtevano izobrazbo in izkušnje vsekakor sposoben ter z močjo argumentov, podprtih z realnimi izračuni, zagotoviti uresničitev zasebnega interesa lastnika gozda in javnosti. Vzpostaviti bi bilo potrebno tudi sistem nagrajevanja prizadevnosti posameznikov na tem področju.

8 SKLEPNE UGOTOVITVE

Na državni ravni izkoriščenost slovenskih lesnoproizvodnih potencialov v državnih in zasebnih gozdovih ni enaka, kljub deklariranemu enotnemu usmerjanju gospodarjenja. Postavljena hipoteza ustreza stanju. Povprečni slovenski posek za obdobje 1994-2004 je v državnih enotah 904.122 m³, predpisani etat je skoraj v celoti realiziran (96 %). V enotah z večino zasebnih gozdov ostaja v povprečju kar tretjina načrtovanega poseka neizrabljena, odstotek in količina izrabljenega možnega poseka pa sta vsako leto manjša, zadnja leta le še 60 %. Povprečni posek za obdobje 1994-2004 v enotah z nad 80 % zasebnih gozdov je 1.523.393 m³ s količnikom izkoriščenosti 0,65. Neaktivnost lastnikov vpliva na slabšanje negovanosti in kvalitete gozdov, hkrati predstavlja izgubo na donosih in omejuje oskrbo z lesom v predelovalne in energetske namene. Zaostajajo predvsem redčenja tanjšega drevja, ki bi ob ustreznem ukrepanju države za pospeševanje uporabe lesne biomase v energetske namene koristilo izboljševanju kvalitetne zasnove gozdov in kakovosti ozračja. Še zlasti zaskrbljujoč je padajoči trend izkoriščanja, saj je količnik v zasebnem gozdu v tem desetletju padel z začetnih 0,75 na končnih 0,60. Skupni posek v zasebnih gozdovih sicer narašča, vendar niti približno toliko, kot bi gozdovi dopuščali in bi gospodarjenje v smislu kvalitativne proizvodnje zahtevalo.

Tudi na regionalni ravni (oz. v območju Novo mesto) ni enaka izkoriščenost lesnoproizvodnih potencialov v državnih in zasebnih gozdovih. Postavljena hipoteza ustreza stanju. Medtem ko je v enotah s pretežno državnimi gozdovi predpisani etat skoraj v celoti realiziran, pa ostaja v enotah z večino zasebnih gozdov kar tretjina načrtovanega poseka neizrabljena. To pomeni, da se na tri krat večji površini zasebnih gozdov v območju poseka le tretjino več lesa kot v državnem gozdu. Količniki poseka so reprezentativni za slovensko povprečje, le da v zasebnem gozdu ta količnik zadnja leta ne pada. V tem območju lastniki gozdov niso posebej organizirani v smislu gozdarskih združenj.

Med vzroki za slabo izkoriščanje gozdnih potencialov gre iskati tudi slabšo odprtost gozdov z gozdnimi cestami v zasebnem sektorju. Primerjava gostote gozdnih cest med lastništvu kaže na boljšo odprtost državnih gozdov saj se s povprečno 21 m/ha cest približuje optimalni odprtosti, medtem ko je v zasebnih s 13 m/ha še vedno precej pod optimalno odprtostjo. Študiji primerov novo zgrajenih cest z veliko večino kažejo na vsakokratno povečanje izrabe

možnega poseka. Povečana odprtost gozdov (omogočen ali cenejši dostop) ugodno vpliva na izrabo naravnega potenciala. Izgradnja ceste, ki na novo odpira prostor ali skrajšuje pravilno razdaljo, v prvih letih po izgradnji v povprečju 3 krat poveča izrabo naravnih virov. Hipoteza je potrjena.

Razmere na gozdno lesnem trgu vplivajo na izrabo naravnega potenciala zasebnih gozdov. Splošne potrebe po lesu so visoke, kar smo preverili pri odkupovalcih, ki so prav vsi pripravljeni povečati svoj odkup. Na žalost konkurenca drugih materialov ne dovoljuje dviga odkupnih cen lesa. Cene lesa v stagnaciji zaviralno vplivajo na izkoriščanje etatov. Potrebe lastnikov gozdov po lesu so v nasprotju s potrebami splošnega trga nizke, kar tudi zavira izrabo potencialov. Zaradi naraščajočega standarda in stagnacije cen lesa pada tudi ekonomska odvisnost lastnikov od dohodkov iz gozda. Trg z lesom zaenkrat še ni zasičen in na njem obstajajo pogoji za dvig intenzivnosti gospodarjenja z gozdom. Kljub nekaterim cenovnim razlikam med trgi posameznih evropskih držav, naj se cene na slovenskem trgu z vstopom v EU ne bi dosti spremenile.

Neaktivni lastniki in podjetja na lokalni ravni, ki se ukvarjajo s produkcijo in predelavo lesa, menijo, da so za izostanek gospodarjenja z gozdom v prvi vrsti krivi vzroki materialne narave; gozd služi kot rezerva, nizke lastne potrebe po lesu in nizka odvisnost od dohodkov iz gozda, ki izhajajo iz deagrarizacije podeželja. Naslednji po velikosti je sklop tehnoloških vzrokov in sicer nesposobnost in neusposobljenost, slaba opremljenost, visoke cene sečnje in spravila ter premajhna odprtost oz. oteženo spravilo. Sklop je pomemben predvsem z vidika varnosti pri delu in njegove humanizacije. Poleg tega smo z anketo ugotovili višjo starost neaktivnih lastnikov, podpovprečno opremljenost in kar polovično zastopanost žensk kot lastnic parcel. Oddaljenost kot vzrok neaktivnosti je pomembna tam, kjer sicer so lastne potrebe po lesu, pa jih stroški transporta onemogočajo, to pa je predvsem v segmentu nad 50 km, kjer rentabilnost najbolj pogostih vrst prevoza lesa pade pod sprejemljivo raven. Hipotezo lahko potrdimo le za ta razred. Oddaljenost lahko povzroča tudi pomanjkanje stikov z revirnim gozdarjem kot svetovalcem.

Hipoteze, da solastništvo pomeni oviro pri gospodarjenju, iz naše ankete ne moremo potrditi. Razlog temu je izjava 76 % solastnikov, da jih ta oblika ne moti. Iz navedbe, da jih 68% ne živi v skupnem gospodinjstvu, bi lahko sicer sklepali nasprotno. Morda se tudi sami ne zavedajo dobro, kaj je pravi vzrok njihove neaktivnosti. Solastništvo pa je verjetno

pomembno v kombinaciji s še katerim vzrokom za neaktivnost, npr. majhnimi potrebami po lesu, saj na čisti ali mešani kmetiji živi le 11 % vprašanih. Solastništvo je nedvomno problem, ki pa v naši konkretni situaciji ni odločilen.

Hipotezo, da lahko gozdar javne službe odločilno vpliva na obseg in kakovost del v gozdu, smo potrdili. Z navezavo stikov, svetovanjem in navedbo možnosti za izvedbo je v poldrugem letu skoraj tretjina neaktivnih lastnikov pristala na odkazilo, pri katerem smo lahko vplivali na količino in strukturo poseka.

9 POVZETEK (SUMMARY)

9.1 POVZETEK

Gozdovi pokrivajo šest desetlin celotnega slovenskega državnega ozemlja. Večina gozdov v Sloveniji je v zasebni lasti, velikost povprečne gozdne posesti je manj kot 3 ha. Zaradi zagotavljanja ekoloških in socialnih vlog imajo tudi zasebni gozdovi javni pomen, pogosto pa se ne zavedamo pomena proizvodnih funkcij gozda za širšo skupnost.

Naloga obsega tri medsebojno povezane ravni raziskovanj, nacionalno (Slovenija), regionalno (območje Novo mesto) in lokalno (revir Jurka vas). Rdeča nit so raziskovanja količine, lastniške strukture in vzrokov za nepopolno izrabo gozdnih lesnih potencialov zasebnih gozdov na vseh ravneh.

Izkoriščenost naravnih potencialov je v državnih in zasebnih gozdovih, kljub deklariranemu enotnemu usmerjanju gospodarjenja, neenaka. Medtem ko je v državnih gozdovih predpisani etat skoraj popolnoma realiziran, pa ostaja v zasebnih gozdovih Slovenije 40 % načrtovanega poseka neizrabljena, trendi pa kažejo, da bi se v desetih letih v teh gozdovih izkoriščenost etatov spustila pod polovico, kar ogroža kvalitativni razvoj gozdov.

Neaktivnost lastnikov vpliva na slabšanje negovanosti in kvalitete gozdov, hkrati predstavlja izgubo na donosih in omejuje oskrbo z lesom v predelovalne in energetske namene. Zaostajajo predvsem redčenja tanjšega drevja, ki bi ob ustreznem ukrepanju države za pospeševanje uporabe lesne biomase v energetske namene koristilo izboljševanju kvalitetne zasnove gozdov in kakovosti ozračja.

Med vzroki za slabo izkoriščanje gozdnih potencialov gre iskati tudi slabšo odprtost gozdov z gozdnimi cestami v zasebnih gozdovih. Primerjava gostote gozdnih cest med lastništvu kaže na boljšo odprtost državnih gozdov ki se približuje optimalni odprtosti, medtem ko je v zasebnih s še vedno precej pod optimalno odprtostjo. Študiji primerov novo zgrajenih cest z veliko večino kažejo na vsakokratno povečanje izrabe možnega poseka. Izgradnja ceste, ki na

novi odpira prostor ali skrajšuje pravilno razdaljo, v prvih letih po izgradnji v povprečju 3 krat poveča izrabo naravnih virov.

Z metodami anketiranja neaktivnih lastnikov ter izvajalcev in predelovalcev v gozdarstvu in lesarstvu ter sinteze rezultatov smo med poglavitne posamične vzroke za nastale razmere uvrstili nizke lastne potrebe po lesu, pasivno pojmovanje gozda kot rezerve, težave z izvedbo del (visoke cene izvajalcev del, nezmožnost, neusposobljenost), nizke odkupne cene lesa, oddaljenost bivališča od gozda (predvsem v razredu nad 50 km, kjer odpove rentabilnost najbolj pogostih vrst prevoza) in drugo.

Splošne potrebe po lesu so visoke, kar smo preverili pri odkupovalcih, ki so prav vsi pripravljeni povečati svoj odkup. Žal konkurenca drugih materialov povzroča stagnacijo cene lesa in zaviralno vpliva na izkoriščanje etatov. Potrebe lastnikov gozdov po lesu so v nasprotju s potrebami splošnega trga nizke, kar tudi zavira izrabo potencialov.

Večina poglavitnih vzrokov izhaja iz današnje deagrariacije podeželja in opustitve tradicionalnih metod in vrednot. Nastale težave je mogoče reševati s sodelovanjem z gozdarji iz javne gozdarske službe in medsebojnim povezovanjem. Gozdar javne službe odločilno vpliva na obseg in kakovost del v gozdu. Z navezavo stikov, svetovanjem in navedbo možnosti za izvedbo je v poldrugem letu skoraj tretjina neaktivnih lastnikov pristala na odkazilo.

9.2 SUMMARY

Forests cover 60 % of the territory of Slovenia. Most of the forests are private property and the average size of an estate is less than 3 ha. The project included three interacting levels : national (Slovenian forests), regional (unit Novo mesto) and local (forest district Jurka vas). Because of their ecological and social functions private forests are of public importance. The thread of the project connects the quantity, structure of ownership and reasons for incomplete utilization of wood potentials in private forests.

While in public forests the prescribed allowable cut is almost fully realized, in private forests about 40 % of the planned cut stays unexploited and is expected to reach 50 % in the next decade. Inactivity of owners has influence on the cultivation and quality of forests, waste of harvest and wood supply for industry and power supply. Thinning of young forests is lagging, although with adequate government measures for the use of this wood in energetics would improve the quality of forests and environment.

One of the reasons for the low utilization of production potentials is also inadequate accessibility by roads in private forests. While the average road density in public forests is almost optimal, in private forests it is still far from optimal. Studies of the effect of road construction show that new roads increase the realization of allowable cut. The construction of a new road that increases forest accessibility and shortens skidding distances increases the utilization of forest resources in average for three times in the first years.

With an inquiry of inactive private forest owners, transactors and producers in forestry and timber industry and the syntheses of results we recognized the main reasons for the present situation : the owners decreased needs for wood, their passive comprehension of forests as a reserve, difficulties with the realization of forest management, reduced wood prices, transport distances (mainly in the area of 50 km) and so on. The general need for wood is high, which we checked with buyers who are prepared to enlarge their purchase. The needs of forest owners are low and opposite to those of the general market. The main causes derive from the changing of the rural community and traditional values and methods. Many problems can be overcome with the co- operation of state district foresters and the organizing of private forest

owners. The public service forester has an important influence on the dimension and quality of forest potential utilization. By establishing contacts, advising and helping to find solutions for exploitation we managed in less than two years to prepare almost a third of the inactive owners to start to exploit their forests.

10 VIRI

10.1 CITIRANI VIRI

- BEGUŠ J. (1995) Program razvoja gozdov v Sloveniji : tekstovno gradivo. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: 58 str.
- BRANDL H., HERCHER W., LOBELL E., NAIN W., (1996). Betriebswirtschaftliche Untersuchungen im bauerlichen Privatwald in Baden-Wurttemberg. Baden-Wurttemberg: Forstlichen-Versuchs-und-Forschungsanstalt, , (NR 196): 117 str.
- DULAR P. (2001). Novomeško gozdnogospodarsko območje. Novo mesto, Gozdno gospodarstvo Novo mesto: 112 str.
- FOLTIN S. (1994) Komuniciranje gozdarjev z gozdnimi posestniki, tekstovno gradivo. Gozdarski vestnik. 52,5/6: 234-250.
- JOBSTL H., KARISCH G. (2001). Waldvermogensbewertung fur Zwecke der forstlichen Erfolgsrechnung. Forst-und-Holz, 56: 23-24, 770-776.
- KOTNIK A. (1997). Vključevanje lastnikov gozdov v gozdno delo v gozdnogospodarskem območju Novo mesto: pripraviška naloga. Novo mesto, Zavod za gozdove Slovenije, OE Novo mesto: 60 str.
- KOTNIK A. (2003). Izobraževalne potrebe in zasnova sistema izobraževanja lastnikov gozdov na gozdnogospodarskem območju Novo mesto: magistrsko delo. Ljubljana, samozaložba, 253 str.
- KOŠIR B. (1997). Pridobivanje lesa : študijsko gradivo. Ljubljana : Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 330 str.
- KRAJČIČ D. (2001). Državni gozdovi v Sloveniji kot lastninska kategorija in objekt gospodarjenja. Ljubljana, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete: 119 str.
- MANNING G.H. (1994). Information-Report -Pacific-and-Yukon-Region. Canada: Canadian-Forest-Service, št. BC-X-349, V + 10 str.
- MALINEN J., PESONEN M., MAATTA T., KAJANUS M. (2001). Potential harvest for wood fuels (energy wood) from logging residues and first thinnings in Southern Finland. Biomass-and-Bioenergy. 20, 3: 189-196.
- MEDVED M. (1991). Vključevanje lastnikov gozdov v gozdno proizvodnjo: magistrsko delo, Ljubljana, samozaložba: 179 str.

- MEDVED M. (1994). Usposobljenost zasebnih lastnikov gozdov za gospodar. z gozdovi. V: zbornik posvetovanja Gozdarsko izobraževanje. Ljubljana, Zveza gozdarskih društev Slovenije: 35-42.
- MEDVED M. (2000). Gozdnogospodarske posledice posestne sestave slovenskih zasebnih gozdov: doktorska disertacija. Ljubljana, samozaložba: 227 s.
- NILSAGARD H. (1999). The japanese market for sawtimber and softwood lumber - changing market conditions. Rapport Institutionen for Skogsekonomi, Sveriges Lantbruksuniversitet, št. 118.
- WINKLER I. (1996). Gospodarjenje z zasebnimi gozdovi. Ljubljana, BF - Oddelek za gozdarstvo: 129 str.
- WINKLER I. (1996). Gospodarjenje z zasebnimi gozdovi : študijsko gradivo za višješolski študij. 2. dopolnjena izd. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo: 129 str., [27] str. pril.
- WINKLER I., MEDVED M. (1996). Osnovni podatki anketiranja lastnikov gozdov v letu 1995 : Projekt iz CRP GOZD : trajnostno gospodarjenje z zasebnimi gozdovi in podlage za oblikovanje nacionalne gozdarske politike: (delovno gradivo za interno uporabo). Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo, Gozdarski inštitut Slovenije: 324 str.
- WINKLER I. (2000). Solastniki gozdov kot specifična lastniška kategorija. V: Nova znanja v gozdarstvu - prispevek visokega šolstva : zbornik referatov študijskih dni, Kranjska Gora. Ljubljana: Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: str. 277-290.
- Ustava Republike Slovenije (1991). Uradni list RS/I, št. 33-1409/1991, stran 1373
- Zakon o gozdovih (1993). Uradni list RS, št. 30-1299/1993, stran 1677
- Zakon o varstvu okolja (1993). Uradni list RS, št. 32-1351/1993, stran 1750
- Zakon o kmetijskih zemljiščih (1996). Uradni list RS, št. 59-3454/1996, stran 5132
- Zakon o dedovanju kmetijskih gospodarstev (1995). Uradni list RS, št. 70-3295/1995, stran 5520

10.2 DRUGI VIRI

- DIETZ P., KNIGGE W., LOFFLER H. (1984). Walderschliessung. Hamburg, Verlag Paul Parey: 426 s.
- MARUSAK R. (1998). Problematika kalkulacie ocakavanych zasob vo vzťahu k vypočtu vyhl'adovych etatov. Acta-Facultatis-Forestalis-Zvolen, 40: 131-144.
- MONAGHAN T.A. (1996). The Development, Implementation and Evaluation of Forestry Short Courses for Land Owners in Mississippi : IUFRO Extension Working Party : approaches to Extension in Forestry – Experiences and Future Developments. Freising (Germany), S6.06-03.
- PENCA J. (1986). Novomeško gozdnogospodarsko območje. Novo mesto, Gozdno gospodarstvo Novo mesto.
- POGAČNIK N., WINKLER I. (2000). Metode svetovanja lastnikom gozdov za rabo lesne biomase v energetske namene. Gozdarski vestnik, 58, 10: 419-431.
- POTOČNIK I. (1998). Gozdne prometnice v luči predpisov o graditvi objektov : pripravljani seminar za strokovni izpit po Zakonu o graditvi objektov - gozdarstvo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire: 27 str.
- RUS M. (1999). Solastniki gozdov kot specifična lastniška kategorija : višješolska diplomska naloga, Ljubljana, samozaložba: 33 str.
- WINKLER I. (1999). Korak naprej k sistemu sofinanciranja vlaganj v zasebne gozdove? Kmečki glas, 56, 51: 8.
- WINKLER I. (1997). Pomoč države pri gospodarjenju z zasebnimi gozdovi. Kmečki glas, 54, 33: 13, 54, 35: 8.
- ŽELE S. (1999). Povezovanje lastnikov gozdov v kmetijsko gozdarsko zadrugo Pivka : višješolska diplomska naloga. Ljubljana: samozaložba, 36 str.

ZAHVALA

Zahvalo dolgujem mentorju, sodelavcem in predvsem družini, ki je imela razumevanje za moje ure fizične in psihične odsotnosti.

PRILOGA A

VPRAŠALNIK ZA POTREBE MAGISTERSKE NALOGE
GOZDNOGOSPODARSKI VIDIKI IZKORIŠČANJA PROIZVODNIH
ZMOGLJIVOSTI ZASEBNIH GOZDOV
UNIV. DIPL. ING. GOZDARSTVA JANKO TAVČAR
MENTOR: PROF. DR. IZTOK WINKLER

SOLASTNIŠTVO   **POVRŠINA (HA)**

--	--

**V ZADNJIH 15 LETIH STE POSEKALI MANJ KOT 10 M3 NA HEKTAR
GOZDNE POVRŠINE, ALI SO PODATKI TOČNI?**

DA

NE (PROSIM, NAVEDITE LETO, KOLIČINO IN VRSTO, PODATKI SO
IZKLJUČNO ZA POTREBE RAZISKAVE)

**KJE SO RAZLOGI, DA NE IZKORISTITE MOŽNEGA POSEKA V SVOJEM GOZDU?
PRI VSAKEM VPRAŠANJU OZNAČITE POMEMBNOST 1-5, KJER POMENI
1 -RAZLOG NI POMEMBEN, 5 -POMENI RAZLOG JE ZELO POMEMBEN**

V GOZDU NI POTREBNA SEČNJA	1	2	3	4	5
ME NI NIHČE POZVAL K ODKAZILU	1	2	3	4	5
LESA NE POTREBUJEM	1	2	3	4	5
DENARJA NE POTREBUJEM	1	2	3	4	5
NIZKE CENE LESA	1	2	3	4	5
DRAGA SEČNJA IN SPRAVILO	1	2	3	4	5
NISEM USPOSOBLJEN(A)	1	2	3	4	5
NISEM OPREMLJEN(A)	1	2	3	4	5
POSEST JE PREMAJHNA	1	2	3	4	5
NEUREJENE MEJE	1	2	3	4	5
NEPOZNAVANJE LOKACIJE	1	2	3	4	5
STRAH PRED KLOPI IN ZVERMI	1	2	3	4	5
NEDOSTOPEN GOZD (OTEŽENO SPRAVILO)	1	2	3	4	5
GOZD IMAM KOT REZERVO	1	2	3	4	5

VAŠA STAROST:

DO 25

26-50

51-75

NAD 75

ALI STE KDAJ DELALI V GOZDU IN KATERE FAZE?

SEČNJA   SPRAVILO   TRANSPORT   GOZDNI RED
PRIPRAVA DRV   GOJENJE   NISEM DELAL

ALI V GOZDU IZRABLJATE SUHLJAD, DROBNI LES, VEJEVJE IN OSTANKE?

DA   NE

KATERI VIR OGREVANJA UPORABLJATE? ČE OGREVATE Z DVEMA ALI VEČ VIRI, IZRAZITE V ODSOTKIH (NPR. PLINSKO OLJE 30%, DRVA 70%)

IMATE VI ALI OŽJE SORODSTVO KARKOLI OD GOZDNE MEHANIZACIJE (TRAKTOR, VITEL, MOTORNA ŽAGA)? NAVEDITE VRSTO IN NJENO STAROST.

NA NASLEDNJA VPRAŠANJA ODGOVARJAJO SAMO LASTNIKI, KI GOZD DELIJO ŠE Z DRUGIM SOLASTNIKOM (ALI VEČ).

KAKO STE PRIDOBILI SOLASTNIŠKI DELEŽ?

DEDOVANJE   DARILO   ČLAN AGRARNE ALI VAŠKE SKUPNOSTI

ALI ŽIVITE SOLASTNIKI V SKUPNEM GOSPODINJSTVU?

DA   NE   NEKATERI

ALI ŽIVITE NA KMETIJI?

NE   ČISTA KMETIJA   MEŠANA K.   DOPOLNILNA K.
OSTARELA K.   NEKMEČKA K.

KAKŠEN NAČIN DELA IMATE SOLASTNIKI DOGOVORJEN?

SKRBNIK OBVEŠČA OSTALE   SOGLASJE VSEH
GOZD JE V ZAKUPU   V GOZDOVIH NE IZVAJAMO DEL

ODNOS SOLASTNIKOV DO SOLASTNIŠTVA

NE MOTI   MOTI, A NE PREVEČ   MOTI, ODPRAVITI

MOŽNI NAČINI ODPRAVE SOLASTNINE

ODKUP DELEŽA   FIZIČNA DELITEV   PRODAJA SOLASTNIŠKIH GOZDOV
DRUGO (PODARITEV DELEŽA ENEMU OD SOLASTNIKOV....)

ANKETA JE ANONIMNA

PRILOGA B**VPRAŠALNIK ZA POTREBE MAGISTERSKE NALOGE**

GOZDNOGOSPODARSKI VIDIKI IZKORIŠČANJA PROIZVODNIH ZMOGLJIVOSTI
ZASEBNIH GOZDOV

UNIV. DIPL. ING. GOZDARSTVA JANKO TAVČAR

MENTOR: PROF. DR. IZTOK WINKLER

KOLIKŠEN DELEŽ ODKUPA USTVARITE Z LESOM IZ ZASEBNIH GOZDOV?***ALI BI BILI PRIPRAVLJENI ODKUPITI ŠE VEČ LESA IZ ZASEBNIH GOZDOV?***

DA, VSE SORTIMENTE

NASLEDNJE SORTIMENTE: _____

NE

***KJE MENITE SO RAZLOGI, DA NEKATERI LASTNIKI NE IZKORISTIJO
MOŽNEGA POSEKA V SVOJEM GOZDU? PRI VSAKEM VPRAŠANJU
OZNAČITE POMEMBENOST 1-5, KJER POMENI 1 - RAZLOG NI POMEMBEN,
5 - RAZLOG JE ZELO POMEMBEN.***

POTREBE PO LESU SO MAJHNE	1	2	3	4	5
NIZKA ODVISNOST OD DOHODKOV IZ GOZDOV	1	2	3	4	5
NIZKE CENE GOZDNIH LESNIH SORTIMENTOV	1	2	3	4	5
DRAGA SEČNJA IN SPRAVILO	1	2	3	4	5
PREMAJHNA ODPRTOST GOZDOV	1	2	3	4	5
POSESTI SO PREMAJHNE	1	2	3	4	5
NEUREJENE MEJE	1	2	3	4	5
STRAH PRED KLOPI IN ZVERMI	1	2	3	4	5
GOZDOVI PREDSTAVLJAJO LASTNIKOM REZERVO	1	2	3	4	5
REVIRNI GOZDARJI SO PREMALO AKTIVNI	1	2	3	4	5
KRIVA JE GOZDARSKO KMETIJSKA POLITIKA	1	2	3	4	5

***KOLIKŠEN DELEŽ ZASEBNIH PRODAJALCEV LESA ZAHTEVA 4% PAVŠALNO
POVRAČILO DAVKA?******KAKO BO TRG EU VPLIVAL NA CENE LESA V SLOVENIJI IN KATERE DREVESNE
VRSTE IN NJIHOVI SORTIMENTI BODO DOBILI OZ. IZGUBILI NA VREDNOSTI?***

ANKETA JE ANONIMNA.